

The Holy See

PAPIEŻ FRANCISZEK

KONSTYTUCJA APOSTOLSKA

VERITATIS GAUDIUM

o uniwersytetach i wydziałach kościelnych.

WSTĘP

1. Radość prawdy (*Veritatis gaudium*) wyraża przejmujące pragnienie, które sprawia, że serce każdego człowieka staje się niespokojne, dopóki nie spotka, nie żyje i nie dzieli się ze wszystkimi Światłością Boga [1]. Prawda nie jest bowiem ideą abstrakcyjną, ale to Jezus, Słowo Boże, w którym jest Życie będące światłością ludzi (por. *J* 1, 4), Syn Boga, który jest zarazem Synem człowieczym. Jedynie On sam, „objawiając tajemnicę Ojca i Jego miłości, objawia człowieka samemu człowiekowi i odsłania przed nim jego najwyższe powołanie” [2].

W spotkaniu z Nim, Żyjącym (por. *Ap* 1, 18) i Pierworodnym pośród wielu braci (por. *Rz* 8, 29), ludzkie serce już obecnie w zmiennych kolejach dziejów doświadcza światła i święta bez żadnego już kresu, w zjednoczeniu z Bogiem i w jedności z braćmi i siostrami we wspólnym domu stworzenia, którym będzie się nieskończenie radowało w pełnej komunii z Bogiem. W modlitwie Jezusa do Ojca: „aby wszyscy stanowili jedno, jak Ty, Ojcze, we Mnie, a Ja w Tobie, aby i oni stanowili w Nas jedno” (*J* 17, 21) zawarta jest tajemnica radości, którą Jezus pragnie nam przekazać w pełni (por. 15, 11) od Ojca wraz z darem Ducha Świętego: Ducha prawdy i miłości, wolności, sprawiedliwości i jedności.

To właśnie ta radość, do której świadczenia i głoszenia nieustannie i z ciągle nową żarliwością w swojej misji Kościół pobudzany jest przez Jezusa. Lud Boży jest pielgrzymem na drogach dziejów, szczerze i solidarnie towarzysząc mężczyznom i kobietom wszystkich narodów i wszystkich kultur, aby światłem Ewangelii oświecić pielgrzymowanie ludzkości ku nowej cywilizacji miłości. Z misją

ewangelizacyjną Kościoła, wypływając wręcz z jego tożsamości całkowicie dążącej do krzewienia autentycznego i integralnego rozwoju rodziny ludzkiej aż po jej definitywną pełnię w Bogu, ściśle związany jest szeroki i zróżnicowany system studiów kościelnych, rozwinięty w ciągu wieków przez mądrość Ludu Bożego pod przewodnictwem Ducha Świętego oraz w dialogu i rozeznawaniu znaków czasu i różnych form ekspresji kulturowej.

Nie dziwi więc, że Sobór Watykański II, promując zdecydowanie i proroczo odnowę życia Kościoła, dla bardziej skutecznej misji w tym nowym okresie dziejów, zalecił w Dekrecie *Optatam totius* wierną i twórczą reformę studiów kościelnych (por. nn. 13-22). Takie zadanie, po dokładnym studium i mądrym doświadczeniu znalazło swój wyraz w Konstytucji Apostolskiej *Sapientia christiana*, ogłoszonej przez św. Jana Pawła II w dniu 15 kwietnia 1979 r. Dzięki niej jeszcze bardziej zostało wypromowane i udoskonalone zaangażowanie Kościoła na rzecz „wydziałów i uniwersytetów kościelnych, które zajmują się w Objawieniem chrześcijańskim, jak również powiązanymi z nim dyscyplinami, i które z tego powodu wiążą się ściślej z właściwą posługą ewangelizacyjną”, wraz z tymi wszystkimi innymi dyscyplinami, które „wprawdzie nie posiadają szczególnego związku z chrześcijańskim Objawieniem, ale mogą w dużej mierze pomóc w dziele ewangelizacji”[3].

Po prawie czterdziestu latach, w wierności duchowi i wytycznym Soboru Watykańskiego II oraz jako jego stosowne uaktualnienie, okazuje się dziś konieczna i nagląca nowelizacja tej konstytucji apostolskiej. Pozostając w pełni ważną w swojej proroczej wizji i jasnych wytycznych, wymaga ona zintegrowania z przepisami wydanymi w tym czasie, biorąc jednocześnie pod uwagę rozwój studiów akademickich odnotowany w ostatnich dekadach, a także zmieniony kontekst społeczno-kulturowy na poziomie globalnym, jak również to, co jest zalecane na poziomie międzynarodowym w realizacji różnych inicjatyw, do których przyłączyła się Stolica Apostolska.

Jest to stosowna okazja do przejścia z przemyślaną i proroczą determinacją do promocji, na wszystkich poziomach, ożywienia studiów kościelnych w kontekście nowego etapu misji Kościoła, naznaczonej świadectwem radości, która wypływa ze spotkania z Jezusem i z głoszenia Jego Ewangelii, którą programowo zaproponowałem całemu Ludowi Bożemu w *Evangelii gaudium*.

2. Konstytucja apostolska *Sapientia christiana* stanowi pod każdym względem dojrzały owoc wielkiego dzieła reformy studiów kościelnych rozpoczętej przez Sobór Watykański II. Zbiera ona, w szczególności, rezultaty osiągnięte w tym kluczowym obszarze misji Kościoła pod mądrym i rozważnym kierownictwem bł. Pawła VI, a jednocześnie zapowiada wkład, który kontynuując te działania wniosło później nauczanie św. Jana Pawła II.

Jak miałem okazję podkreślić: „Jednym z głównych wkładów Soboru Watykańskiego II była właśnie próba przezwyciężenia tego rozdźwięku między teologią a duszpasterstwem, między wiarą a życiem. Śmiem powiedzieć, że Sobór zrewolucjonizował do pewnego stopnia status teologii, sposób działania i myślenia człowieka wierzącego”[4]. To właśnie w tej perspektywie

Optatam totius energicznie zachęca studia kościelne do „harmonijnego powodowania coraz większego odsłaniania się w umysłach alumnów misterium Chrystusa. Ono bowiem przenika całą historię rodzaju ludzkiego, wywiera nieustanny wpływ na Kościół”[5]. Aby osiągnąć ten cel, dekret soborowy zachęca do łączenia rozważania i studium Pisma Świętego, które „powinno być jakby duszą całej teologii”[6] wraz z gorliwym i sumiennym uczestnictwem w liturgii świętej, jako „pierwszym i niezbędnym źródłem prawdziwie chrześcijańskiego ducha”[7], z systematycznym studiowaniem żywej Tradycji Kościoła w dialogu z ludźmi naszych czasów, wsłuchując się głęboko w ich problemy, ich zranienia i potrzeby[8]. W ten sposób – podkreśla *Optatam totius* - „troska duszpasterska musi przenikać całą formację alumnów”[9], aby przyzwyczaić ich do „wychodzenia poza granice własnej diecezji, narodu czy obrządku i nieść pomoc w potrzebach całego Kościoła, wewnętrznie gotowi wszędzie głosić Ewangelię”[10].

Etapami milowymi, które od tych wskazań Vaticanum II prowadzą do *Sapientia christiana*, są w szczególności *Evangelii nuntiandi* i *Populorum progressio* Pawła VI i, zaledwie miesiąc przed ogłoszeniem Konstytucji Apostolskiej, encyklika *Redemptor hominis* Jana Pawła II. Prorocze natchnienie adhortacji apostolskiej o ewangelizacji w świecie współczesnym papieża Montiniego rozbrzmiewa mocno we wstępie do *Sapientia christiana*, tam gdzie stwierdza się, że „obowiązek ewangelizacji, właściwy Kościołowi wymaga nie tylko ustawicznego głoszenia Ewangelii na coraz to nowych terytoriach i coraz większej liczbie ludzi, ale również i tego, ażeby treść tej Ewangelii przepajała sposoby myślenia, kryteria ocen, i normy działania - mówiąc krótko, należy dążyć do tego, aby cała ludzka kultura została przeniknięta Ewangelią”[11]. Jan Paweł II, ze swej strony, zwłaszcza w encyklice *Fides et ratio*, podkreślił i pogłębił w ramach dialogu między filozofią a teologią przekonanie, które wzmacnia nauczanie Vaticanum II, zgodnie z którym „człowiek jest w stanie wypracować sobie jednolitą i organiczną koncepcję poznania. Jest to jedno z zadań, jakie myśl chrześcijańska będzie musiała podejmować w nadchodzącym trzecim tysiącleciu ery chrześcijańskiej”[12].

Także *Populorum progressio* odegrała decydującą rolę w przekształceniu studiów kościelnych w świetle Vaticanum II, oferując wraz z *Evangelii nuntiandi*, jak o tym świadczy droga poszczególnych Kościołów lokalnych, znaczące impulsy i konkretne wytyczne dla inkulturacji Ewangelii i ewangelizacji kultur w różnych regionach świata, odpowiadając na wyzwania współczesności. Ta encyklika społeczna Pawła VI wnikliwie zauważa bowiem, że rozwój ludów jest niezbędnym kluczem, aby na poziomie globalnym miały miejsce sprawiedliwość i pokój, „powinien on być zupełny, to znaczy winien przyczyniać się do rozwoju każdego człowieka i całego człowieka”[13] i przypomina o konieczności „ludzi mądrych; zdolnych do wnikliwej refleksji, poszukujących nowego humanizmu..., który pozwoliłby współczesnym ludziom odnaleźć samych siebie”[14]. *Populorum progressio* interpretuje zatem kwestię społeczną z proroczą wizją jako kwestię antropologiczną, która dotyczy losów całej rodziny ludzkiej.

Jest to wyróżniająca wykładnia, która zainspiruje późniejsze nauczanie społeczne Kościoła, od *Laborem exercens* do *Sollicitudo rei socialis* i *Centesimus annus* Jana Pawła II, po *Caritas in*

veritate Benedykta XVI i *Laudato si'*. Podejmując zachętę do dążenia do nowej ery myśli, zawartą w *Populorum progressio*, Benedykt XVI ukazał pilną potrzebę „przeżywania globalizacji ludzkości i kierowania nią w jej aspekcie relacyjności, komunii i wzajemnego dzielenia się”[15], podkreślając, że Bóg pragnie połączyć ludzkość z tą niewysłowioną tajemnicą komunii, jaką jest Najświętsza Trójca, której Kościół jest znakiem i narzędziem w Chrystusie Jezusie[16]. Aby realistycznie osiągnąć ten cel, Benedykt XVI zaprasza nas do „otwarcia umysłu”, by był on zdolny do poznania i pokierowania potężnymi nowymi zjawiskami, które nękają rodzinę ludzką, „wykorzystując je w perspektywie cywilizacji miłości, której ziarno Bóg zasiał w każdym narodzie, w każdej kulturze”[17] i przez „współdziałanie różnych dyscyplin ludzkiej wiedzy”[18]: teologicznej i filozoficznej, społecznej i naukowej.

3. Nadeszła teraz pora, aby to bogate dziedzictwo spostrzeżeń i wystąpień, zweryfikowanych i ubogaconych, że tak powiem, „na polu” przez wytrwały trud mediacji kulturowej i społecznej Ewangelii realizowanej przez Lud Boży w różnych środowiskach kontynentalnych i w dialogu z różnymi kulturami, stało się widoczne w nadaniu studiom kościelnym cech tej mądrej i odważnej odnowy, jakiej wymaga przemiana misyjna Kościoła „wychodzącego”.

Nagłym priorytetem dnia dzisiejszego jest bowiem to, aby cały Lud Boży przygotowywał się do podjęcia „z duchem”[19] nowego etapu ewangelizacji. Wymaga to „wejścia w zdecydowany proces rozeznania, oczyszczenia i reformy”[20]. A w tym procesie do odegrania roli strategicznej powołane jest odpowiednie odnowienie systemu studiów kościelnych. Są one bowiem wezwane nie tylko do zaoferowania miejsca i programów pełnowartościowej formacji prezbiterów, osób życia konsekrowanego i zaangażowanych świeckich, ale stanowią rodzaj opatrnościowego laboratorium kulturowego, w którym Kościół dokonuje performatywnej interpretacji rzeczywistości, która wypływa z wydarzenia Jezusa Chrystusa i która karmi się darami mądrości i wiedzy, jakimi Duch Święty ubogaca w różnych formach cały lud Boży: od *sensus fidei fidelium* do magisterium pasterzy, od charyzmatu proroków po charyzmat doktorów i teologów.

I to jest istotna wartość dla Kościoła „wychodzącego”! Zwłaszcza, że dzisiaj jesteśmy świadkami nie tylko czasu przemian, ale czasu prawdziwej i w pełnym tego słowa znaczeniu zmiany epoki[21], naznaczonego przez kompleksowy „kryzys antropologiczny”[22] i „społeczno-ekologiczny”[23], w którym dostrzegamy każdego dnia „widoczne przejawy dochodzenia do punktu zwrotnego, ze względu na szybkość zmian i degradacji, które przejawiają się zarówno w regionalnych klęskach żywiołowych, jak i w kryzysie społecznym, a nawet finansowym”[24]. W ostateczności idzie o „zmianę modeli globalnego rozwoju” i „redefinicję postępu”[25]: „Problem polega na tym, że nie mamy jeszcze kultury niezbędnej, by stawić czoło temu kryzysowi, i konieczne jest stworzenie przywództwa, które wskazałoby drogi”[26].

To ogromne zadanie, którego już nie można odkładać na później, wymaga na poziomie kulturowym formacji akademickiej i badań naukowych wielkodusznego i wspólnego zaangażowania ku radykalnej zmianie paradygmatu, a wręcz - śmiałej - „śmiełej

rewolucji kulturowej”[27]. W tym trudzie globalna sieć uniwersytetów i fakultetów kościelnych jest powołana do wnoszenia decydującego wkładu zaczynu, soli i światła Ewangelii Jezusa Chrystusa i żywej Tradycji Kościoła, nieustannie otwartej na nowe scenariusze i nowe propozycje.

Jest dziś coraz bardziej oczywiste, że „istnieje potrzeba prawdziwej hermeneutyki ewangelicznej, aby lepiej zrozumieć życie, świat, ludzi, nie syntezy, lecz duchowej atmosfery badań naukowych i pewności w oparciu o prawdy wiary i rozumu. Filozofia i teologia pozwalają nabyć przekonania, które budują i umacniają inteligencję oraz oświecają wolę... ale to wszystko jest owocne tylko wówczas, jeśli czynimy to z otwartym umysłem i na kolanach. Teolog, który jest zadowolony ze swojej pełnej i zakończonej myśli, jest miernym teologiem. Dobry teolog i filozof ma myśl otwartą, to znaczy niepełną, zawsze otwartą na Boże maius i na prawdy nieustannie się rozwijające, zgodnie z prawem, które św. Wincenty z Lerynu opisuje jako *annis consolidetur, dilatetur tempore, sublimetur aetate* (*Commonitorium primum*, 23: PL 50,668)”[28].

4. W tym rozległym i bezprecedensowym horyzoncie, który otwiera się przed nami, jakie powinny być podstawowe kryteria odnowienia i odrodzenia wkładu studiów kościelnych w Kościół wychodzący na misję? Możemy tutaj wymienić co najmniej cztery kryteria kierując się nauczaniem Soboru Watykańskiego II i doświadczeniem Kościoła zdobytym w minionych dziesięcioleciach w jego szkole, słuchając Ducha Świętego i najgłębszych potrzeb i najbardziej dojmujących pytań rodziny ludzkiej.

a) Przede wszystkim stałym i priorytetowym kryterium jest kontemplacja i wprowadzenie duchowe, intelektualne i egzystencjalne w serce kerygmatu, to znaczy nieustannie nową i fascynującą radosną nowinę Ewangelii Jezusa[29], „która coraz bardziej i doskonalej się ukonkretnia”[30] w życiu Kościoła i ludzkości. Jest to tajemnica zbawienia, której Kościół jest w Chrystusie znakiem i narzędziem pośród ludzi[31], „misterium sięgającym korzeniami Trójcy Świętej, ale ma ono swój konkretny wymiar historyczny w pielgrzymującym i ewangelizującym ludzie, przekraczającym wszelki, choć niezbędny wyraz instytucjonalny (...) mający swą ostateczną podstawę w wolnej i bezinteresownej inicjatywie Boga”[32].

Z tego życiodajnego i radosnego skoncentrowania na obliczu Boga, który objawia się w Jezusie Chrystusie jako Ojciec bogaty w miłosierdzie (por. Ef 2,4)[33], wypływa wyzwajające i odpowiedzialne doświadczenie życia jako Kościół „mystyką życia razem”[34], która staje się zaczynem tego powszechnego braterstwa, „umiejącego spoglądać na świętą wielkość bliźniego, odkryć Boga w każdym człowieku, znosić uciążliwości życia razem, trzymając się miłości Bożej, otworzyć serce na miłość Bożą, by szukać szczęścia innych, tak jak szuka go ich dobry Ojciec”[35]. Stąd wypływa konieczność słuchania w sercu i sprawiania, aby rozbrzmiewało w umyśle wołanie ubogich i ziemi [36], aby ukonkretnić „społeczny wymiar ewangelizacji”[37] jako integralnej części misji Kościoła: bowiem „Bóg w Chrystusie zbawia nie tylko pojedyncze osoby, ale również uzdrawia międzyludzkie stosunki społeczne”[38]. Prawdą jest bowiem, że „piękno Ewangelii nie zawsze może być ukazane przez nas wiernie, ale jest znak, którego nigdy nie może

zabraknąć: opcja na rzecz ostatnich, tych, których społeczeństwo odrzuca”[39]. Ta opcja musi przeniknąć prezentację i pogłębienie prawdy chrześcijańskiej.

Wyływa stąd szczególny akcent w formacji do kultury o inspiracji chrześcijańskiej, aby odkryć w całym stworzeniu ślad Trójcy Świętej, który czyni ze wszechświata, w którym żyjemy, „sieć relacji”, gdzie „cechą wszystkich istot żywych jest dążenie do innego stworzenia”, sprzyjając „duchowości globalnej solidarności, która emanuje z tajemnicy Trójcy Świętej”[40].

b) Drugim kryterium inspirującym, ściśle zgodnym z poprzednim i z niego wyływającym, jest dialog w całej jego pełni: nie jako zwykłe podejście taktyczne, ale jako nieodłączny wymóg, by zyskać wspólnotowe doświadczenie radości prawdy i aby pogłębić jej znaczenie i praktyczne implikacje. Do promowania tego jest dziś wezwana Ewangelia i nauka Kościoła, w otwartym i szczodrym współdziałaniu ze wszystkimi cennymi ideami, powodującymi wzrost powszechnej ludzkiej świadomości i autentycznej kultury spotkania[41], takiej kultury spotkania między wszystkimi autentycznymi i żywotnymi kulturami, dzięki wzajemnej wymianie swoich darów w przestrzeni światła, otwartej przez miłość Boga dla wszystkich swoich stworzeń.

Jak podkreślił Papież Benedykt XVI, „prawda to «lógos», który tworzy «diálogos», a więc komunikację i komunie”[42]. W tym świetle *Sapientia christiana*, powołując się na *Gaudium et spes*, zachęca do wspierania dialogu z chrześcijanami należącymi do innych Kościołów i wspólnot kościelnych oraz z osobami należącymi do innych przekonań religijnych lub humanistycznych i by „współpracować również ze specjalistami innych dyscyplin naukowych, zarówno z wierzącymi jak niewierzącymi”, starając się „analizować i interpretować ich twierdzenia, a także oceniać je w świetle prawdy objawionej”[43].

Wyływa stąd szczęśliwa i nagląca sposobność do rewizji w tej perspektywie i w tym duchu architektury i dynamiki metodycznej *programów* studiów proponowanych przez system studiów kościelnych, w ich źródłach teologicznych, zasadach inspirujących oraz ich różnych poziomach artykulacji dyscyplinarnej, pedagogicznej i dydaktycznej. Ta sposobność wyraża się w wymagającym, ale bardzo produktywnym trudzie: ponownym przemyśleniu i uaktualnieniu intencjonalności i organicznej natury dyscyplin i nauk prowadzonych na studiach kościelnych w tej specyficznej logice i zgodnie z tą szczególną intencjonalnością. Dzisiaj bowiem „Konieczna staje się ewangelizacja, która rzuciłaby światło na nowe sposoby nawiązywania relacji z Bogiem, z innymi ludźmi i ze środowiskiem, która odbudowałaby fundamentalne wartości. Trzeba dotrzeć tam, gdzie kształtują się nowe narracje i paradygmaty”[44].

c) Stąd trzecie podstawowe kryterium, które pragnę przypomnieć: inter- i trans-dyscyplinarność realizowane z mądrością i kreatywnością w świetle Objawienia. Tym, co określa projekt akademicki, edukacyjny i badawczy systemu studiów kościelnych, zarówno na poziomie treści jak i metody, jest życiowa i rozumna zasada jedności wiedzy przy rozróżnieniu i poszanowaniu jej różnorodnych, powiązanych ze sobą i zbieżnych sposobów wyrażania.

Chodzi o zaoferowanie, za pośrednictwem różnych programów proponowanych przez studia kościelne, wielu osiągnięć naukowych odpowiadających wielopostaciowemu bogactwu rzeczywistości w świetle wyzwolonym przez wydarzenie Objawienia, które byłoby jednocześnie harmonijnie i dynamicznie zebrane w jedności jego transcendentnego źródła oraz jego historycznej i metahistorycznej intencjonalności, jak to jest eschatologicznie dane w Chrystusie Jezusie: „W Nim - pisze apostoł Paweł - wszystkie skarby mądrości i wiedzy są ukryte” (*Kol 2, 3*). Ta zasada teologiczna i antropologiczna, egzystencjalna i epistemologiczna ma szczególne znaczenie i winna ukazać całą swą moc nie tylko w obrębie systemu studiów kościelnych: zapewniając im zarówno spójność jak i elastyczność, organiczność wraz z dynamicznością; ale także w relacji do rozdrobnionej i nie rzadko zdeintegrowanej dzisiejszej panoramy studiów uniwersyteckich oraz niepewnego, konfliktowego lub relatywistycznego pluralizmu przekonań i opcji kulturowych.

Dzisiaj - jak podkreślił Benedykt XVI w *Caritas in veritate*, pogłębiając kulturowe przesłanie *Popolorum progressio* Pawła VI – „brak jest mądrości, refleksji i myśli zdolnej dokonać syntezy wskazującej kierunek”^[45]. Tutaj szczególnie rozgrywa się misja powierzona systemowi studiów kościelnych. To precyzyjne i ukierunkowujące wskazanie drogi nie tylko wyjaśnia rzeczywiste, służące prawdzie znaczenie systemu studiów kościelnych, ale także wskazuje, zwłaszcza dziś, na ich rzeczywiste znaczenie kulturowe i humanizujące. W tym sensie niewątpliwie pozytywne i obiecujące jest dzisiejsze odkrycie zasady interdyscyplinarności^[46]: nie tyle w jej formie „słabej” zwykłej wielodyscyplinarności, jako podejścia, które sprzyja lepszemu zrozumieniu, z kilku punktów widzenia, jakiegoś przedmiotu badań; ile raczej w jej formie „mocnej” transdyscyplinarności, jako umiejscowienia i rozwoju wszelkiej wiedzy w obrębie przestrzeni Światła i Życia oferowanej przez Mądrość, która emanuje z Objawienia Boga.

Trzeba zatem, aby człowiek kształtowany w ramach instytucji promowanych przez system studiów kościelnych - jak tego pragnął bł. J.H. Newman – wiedział, „gdzie on i jego nauka przynależą, przystąpił do niej jak gdyby z wyżyn, dokonał przeglądu całej wiedzy”^[47]. Również bł. Antonio Rosmini, na początku XIX wieku, zachęcał do zdecydowanej reformy w dziedzinie edukacji chrześcijańskiej, przywracając cztery filary, na których opierała się ona mocno w pierwszych wiekach ery chrześcijańskiej: „jednolitości nauki, przekazu świętości, tradycji życia, odwzajemnienia miłości”. Istotne - argumentował - jest przywrócenie jedności treści, perspektywy, celu przekazywanej wiedzy, wychodząc od Słowa Bożego i od jego kulminacji w Chrystusie Jezusie, Słowie Bożym, które stało się ciałem. Jeśli brakuje tego żywego centrum, to wiedza nie ma „ani korzenia, ani jedności” i po prostu jest „przywiązana i, że tak powiem, trwa w zawieszeniu z pamięcią młodzieńczą”. Tylko w ten sposób możliwe staje się pokonanie „nieszczęsnego rozdzielania między teorią a praktyką”, gdyż na jedności między nauką a świętością „polega właściwie autentyczna natura doktryny przeznaczonej dla zbawienia świata”, której „nauczanie [w starożytności] nie kończyło się krótką codzienną lekcją, ale polegało na nieustannej rozmowie uczniów z nauczycielami”^[48].

d) Czwarte i ostatnie kryterium dotyczy pilnej potrzeby tworzenia sieci pomiędzy różnymi instytucjami, które w każdej części świata, uprawiają i krzewią studia kościelne, zdecydowanie realizując niezbędne współdziałanie z instytucjami naukowymi w różnych krajach i z tymi, które są inspirowane różnymi tradycjami kulturowymi i religijnymi. Trzeba też jednocześnie tworzyć wyspecjalizowane ośrodki badawcze mające na celu zbadanie problemów o znaczeniu epokowym, dotyczących dziś ludzkość, aż po zaproponowanie odpowiednich i realistycznych dróg ich rozwiązania.

Jak podkreśliłem w *Laudato si'* „W połowie minionego wieku, po pokonaniu wielu trudności, pojawiła się tendencja, by pojmować ziemię jako ojczyznę, a ludzkość jako naród zamieszkujący wspólny dom”[49]. Uświadomienie tej współzależności „zmusza nas do myślenia o *jednym świecie, w ramach wspólnego projektu*”[50]. Zwłaszcza Kościół, zgodnie z przeświadczeniem i proroczym bodźcem do swojej odnowionej obecności i misji w dziejach, krzewionym przez Vaticanum II, jest wezwany by doświadczyć, że katolickość określająca go jako zacyzn jedności w różnorodności i jedności w wolności wymaga sama z siebie i wyjednuje „polaryzację napięcia między tym, co partykularne a powszechne, między jednością a wielością, pomiędzy tym, co proste, a tym, co złożone. Unicestwienie tego napięcia jest sprzeczne z życiem Ducha”[51]. Chodzi zatem o wprawianie się do pewnej formy poznania i interpretacji rzeczywistości, w świetle „zamysłu Chrystusa” (por. *1 Kor 2, 16*), gdzie wzorem odniesienia i rozwiązania problemów „nie jest kula, gdzie każdy punkt jest równo oddalony od centrum i nie ma różnicy między jednym punktem a drugim”, ale „wielością, odzwierciedlającą położenie wszystkich partykularizmów, które zachowują w nim oryginalność”[52].

W rzeczywistości „jak można dostrzec w dziejach Kościoła, chrześcijaństwo nie dysponuje jedynym wzorcem kulturowym, lecz «pozostając w pełni sobą i dochowując bezwarunkowej wierności orędziu ewangelicznemu i kościelnej tradycji, będzie przybierało także oblicze różnych kultur i narodów, w których zostanie przyjęte i zapanuje korzenie» [53]. Pośród różnych ludów, doświadczających Bożego daru według własnej kultury, Kościół wyraża swoją autentyczną katolickość i ukazuje «piękno tego wielokształtnego oblicza»[54]. W zwyczajach chrześcijańskich ewangelizowanego ludu Duch Święty ozdabia Kościół, ukazując mu nowe aspekty Objawienia i obdarzając go nowym obliczem”[55].

Ta perspektywa - jak widać - stawia trudne zadanie teologii, a także, w ich poszczególnych kompetencjach, innym dyscyplinom rozważanym w studiach kościelnych. Posługując się pięknym obrazem, Benedykt XVI, nawiązując do Tradycji Kościoła, stwierdził, że nie jest ona „przekazywaniem rzeczy lub słów, zbiorem rzeczy martwych. Tradycja jest żywą rzeką, która łączy nas z początkami, żywą rzeką, w której zawsze obecne są źródła”[56]. „Ta rzeka nawadnia różne krainy, zasila różne regiony, sprawiając rodzenie się tego, co najlepsze z tej ziemi, najlepsze z tej kultury. W ten sposób Ewangelia wciąż staje się ciałem we wszystkich zakątkach świata, w nieustannie nowy sposób”[57]. Teologia, bez wątpienia, musi być zakorzeniona i ugruntowana w Piśmie Świętym i w żywej Tradycji, ale właśnie dlatego musi jednocześnie towarzyszyć procesom

kulturowym i społecznym, w szczególności trudnym przełomom. Wręcz: „w tym czasie teologia musi również zająć się konfliktami: nie tylko tymi, których doświadczamy w Kościele, ale także tymi, które dotyczą całego świata”[58]. Idzie o „akceptację konfliktu, rozwiązanie go i przemienienie w ogniwo nowego procesu” nabywając „styl tworzenia historii, środowiska życia, w którym konflikty, napięcia i różnice mogą tworzyć wieloraką jedność rodzącą nowe życie. Nie oznacza to popierania synkretyzmu ani wchłaniania jednych przez drugich, ale rozwiązanie na wyższym poziomie, zachowujące w sobie cenną konstruktywność dwóch przeciwstawnych biegunów”[59].

5. Ożywiając studia kościelne, dostrzegamy żywą potrzebę nadania nowego impulsu badaniom naukowym prowadzonym na naszych uniwersytetach i wydziałach kościelnych. Konstytucja apostolska *Sapientia christiana* przedstawiła poszukiwania naukowe jako „fundamentalny obowiązek ustawicznych kontaktów z bieżącą rzeczywistością [...], by przekazywać doktrynę ludziom współczesnym, żyjącym w różnych kręgach kulturowych”[60]. Ale w naszych czasach, naznaczonych uwarunkowaniem wielokulturowym i wieloetnicznym, nowe dynamizmy społeczne i kulturowe narzucają poszerzenie tych celów. Aby wypełnić zbawczą misję Kościoła „nie wystarcza troska ewangelizatora o dotarcie do każdej osoby, a Ewangelia głoszona jest także całym kulturom”[61]. Studia kościelne nie mogą ograniczać się do przekazywania wiedzy, umiejętności, doświadczenia mężczyznom i kobietom naszych czasów, pragnącym rozwijać się w swojej świadomości chrześcijańskiej, ale muszą podjąć naglące zadanie wypracowania narzędzi intelektualnych zdolnych, by zaoferować się jako paradygmaty działania i myśli, przydatne do głoszenia w świecie naznaczonym pluralizmem etyczno-religijnym. Wymaga to nie tylko głębokiej świadomości teologicznej, ale także zdolności pojmowania, nakreślenia i realizowania systemów reprezentacji religii chrześcijańskiej, mogących wejść głęboko w różne systemy kulturowe. Wszystko to wymaga podniesienia jakości badań naukowych i stopniowego postępu w poziomie studiów teologicznych i nauk pokrewnych. Nie chodzi tylko o poszerzenie zakresu diagnozy, ubogacenie zespołu danych jakimi możemy dysponować dla odczytania rzeczywistości[62], ale o pogłębienie, aby „przekazywać lepiej prawdę Ewangelii w określonym kontekście, nie rezygnując z prawdy, dobra i światła, jakie może wnieść, gdy nie jest możliwa doskonałość”[63].

Powierzam przede wszystkim poszukiwaniom naukowym prowadzonym na uniwersytetach, wydziałach i w instytutach kościelnych zadanie rozwijania owej „oryginalnej apologetyki”, którą wskazałem w *Evangelii gaudium*, tak aby pomóc „w stworzeniu takich postaw, aby Ewangelia była słuchana przez wszystkich”[64].

W tym kontekście niezbędne staje się tworzenie nowych i wykwalifikowanych ośrodków badawczych, gdzie mogą wchodzić w interakcje z odpowiedzialną wolnością i wzajemną przejrzystością - jak tego życzyłem w *Laudato si'* - uczeni pochodzący z różnych religii i o różnych kompetencjach naukowych w celu „nawiązania dialogu, ukierunkowanego na opiekę nad naturą, obronę ubogich, budowanie sieci braterstwa i szacunku”[65]. We wszystkich krajach, uniwersytety są głównym miejscem poszukiwań naukowych dla rozwoju wiedzy i społeczeństwa, odgrywając

kluczową rolę w rozwoju gospodarczym, społecznym i kulturowym, zwłaszcza w czasach takich, jak nasz, naznaczonych szybkimi, nieustannymi i rzucającymi się w oczy przemianami w dziedzinie nauki i technologii. Również w umowach międzynarodowych dostrzegana jest centralna odpowiedzialność uniwersytetu w zakresie polityk badawczych i konieczność ich koordynacji, tworząc sieci wyspecjalizowanych ośrodków, aby ułatwić między innymi mobilność naukowców.

W tym sensie należy projektować w pełnym tego słowa znaczeniu ośrodki interdyscyplinarne i inicjatywy mające na celu towarzyszenie ewolucji zaawansowanych technologii, podnoszenie kwalifikacji zasobów ludzkich i programy integrujące. Także studia kościelne, w duchu Kościoła „wychodzącego” są wezwane do zapewnienia sobie wyspecjalizowanych ośrodków, które pogłębiłyby dialog z różnymi dziedzinami naukowymi. W szczególności wspólne i zbieżne badania naukowe pomiędzy specjalistami z różnych dziedzin mogą zapewnić ważną usługę dla Ludu Bożego, a zwłaszcza dla Magisterium, a także wsparcie misji Kościoła, jaką jest głoszenie Dobrej Nowiny o Chrystusie wszystkim, prowadząc dialog z różnymi naukami i służąc coraz głębszemu przenikaniu i stosowaniu prawdy w życiu osobistym i społecznym.

Studia kościelne będą zatem mogły wnieść swój konkretny i niezastąpiony wkład inspirujący i ukierunkowujący, i będą mogły wyłożyć i wyrazić swoje zadanie w nowej stawiającej wyzywania i realistycznej formie. Tak zawsze było i zawsze tak będzie! Teologia i kultura o inspiracji chrześcijańskiej stanęły na wysokości swej misji, kiedy potrafiły żyć ryzykownie i wiernie na granicy. „Pytania naszego ludu, jego cierpienia, jego bitwy, marzenia, zmagania, jego troski, mają wartość hermeneutyczną, której nie możemy pomijać, jeśli chcemy poważnie potraktować zasadę wcielenia. Jego pytania pomagają nam zadawać sobie pytania, jego wątpliwości rodzą nasze wątpliwości. Wszystko to pomaga nam zgłębić tajemnicę Słowa Bożego, Słowa, które wymaga i prosi, abyśmy prowadzili dialog, abyśmy wchodzili w komunie”[66].

6. Pojawia się dziś przed naszymi oczyma to „wielkie wyzwanie kulturowe, duchowe i edukacyjne, oznaczające długie procesy odrodzenia”[67], także dla uniwersytetów i wydziałów kościelnych.

Niech nas prowadzi, oświeca i wspiera w tym trudnym i fascynującym okresie naznaczonym staraniami o odnowioną i dalekowzroczną, perspektywiczną konfigurację studiów kościelnych, radosna i niezachwiana wiara w Jezusa Ukrzyżowanego i Zmartwychwstałego, będącego centrum i Panem dziejów. Jego zmartwychwstanie, z przeobfitym darem Ducha Świętego, „sprawia, że w każdym miejscu pojawiają się zarodki tego nowego świata, i nawet gdyby zostały ścięte, wyrastają na nowo, ponieważ zmartwychwstanie Pana przeniknęło już ukryte wątki historii”[68].

Niech Najświętsza Maryja Panna, która w chwili zwiastowania, poczęła z niewysłowioną radością Słowo Prawdy, towarzyszy naszej drodze wyjednując u Ojca wszelkiej łaski błogosławieństwo światła i miłości, którego z dziecięcą ufnością oczekujemy w nadziei, od Jego Syna a naszego Pana Jezusa Chrystusa, w radości Ducha Świętego!

CZĘŚĆ PIERWSZA PRZEPISY OGÓLNE

Tytuł I

Charakter oraz cel uniwersytetów i wydziałów kościelnych

Art. 1. W celu wypełnienia powierzonej przez Chrystusa posługi ewangelizowania, Kościół ma prawo i obowiązek erygowania oraz rozwijania zależnych od niego uniwersytetów i wydziałów (por. kan. 815 KPK).

Art. 2. § 1. W niniejszej Konstytucji uniwersytetami i wydziałami kościelnymi nazywa się te instytucje szkolnictwa wyższego, które zostały kanonicznie erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską i uprawiają oraz przekazują świętą naukę i powiązane z nią gałęzie wiedzy – posiadając jednocześnie prawo nadawania stopni akademickich powagą Stolicy Apostolskiej (por. kan. 817 KPK; kan. 648 KKKW).

§2. Mogą być one uniwersytetem lub wydziałem kościelnym *sui iuris*; wydziałem kościelnym w obrębie uniwersytetu katolickiego (por. Jan Paweł II, Konst. apost. *Ex corde Ecclesiae*, art. 1, § 2: AAS 82 [1990] s. 1502) lub wydziałem kościelnym w obrębie innego uniwersytetu.

Art. 3. Cele wydziałów kościelnych są następujące:

§1. uprawianie i rozwijanie poprzez badania naukowe własnych dyscyplin, czyli bezpośrednio lub pośrednio związanych z Objawieniem chrześcijańskim, lub tych, które bezpośrednio służą misji Kościoła, systematyczne wyjaśnianie prawdy zawartej w Objawieniu, analizowanie w jego świetle występujących z biegiem czasu nowych zagadnień i przedstawianie ich ludziom współczesnym w sposób dostosowany do różnych kultur.

§2. udzielanie wyższego wykształcenia studentom we własnych dyscyplinach, zgodnie z doktryną katolicką i odpowiednie przygotowywanie ich do podejmowania różnych funkcji, jak również promowanie stałej czyli permanentnej formacji szafarzy Kościoła;

§3. aktywne udzielanie pomocy – zgodnie z własną naturą i w ścisłej łączności z hierarchią – zarówno Kościołom partykularnym jak i Kościołowi powszechnemu w całokształcie dzieła ewangelizacji.

Art. 4. Zadaniem konferencji biskupów jest troskliwe popieranie życia oraz rozwoju uniwersytetów i wydziałów kościelnych ze względu na ich szczególne znaczenie kościelne.

Art. 5. Kanoniczne erygowanie lub zatwierdzanie uniwersytetów i wydziałów kościelnych jest zastrzeżone dla Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej, która je nadzoruje zgodnie z przepisami

prawa (por. kan. 816, § 1 KPK; kan. 649 KKKW; Jan Paweł II, Konst. apost. *Pastor bonus*, art. 116, § 2: AAS 80 [1988] s. 889).

Art. 6. Tylko uniwersytety lub wydziały kanonicznie erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Świętą i zorganizowane zgodnie z przepisami niniejszej Konstytucji, posiadają prawo nadawania stopni akademickich, mających walor kanoniczny, (por. kan. 817 KPK i kan. 648 KKKW) z zachowaniem jednak prawa specjalnego Papieskiej Komisji Biblijnej (Por. Paweł VI, *Sedula cura*: AAS 63 (1971), s. 665 nn, i Papieska Komisja Biblijna, *Ratio periclitandae doctrinae*: AAS 67 [1975], s. 153 nn).

Art. 7. Statuty każdego uniwersytetu lub wydziału, sporządzone zgodnie z przepisami obecnej Konstytucji, winny być zatwierdzone przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej (por. kan. 816, § 2 KPK; kan. 650 KKKW).

Art. 8. Wydziały kościelne erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Świętą na uniwersytetach niekościelnych, które nadają stopnie akademickie zarówno kanoniczne jak i państwowe, winny zachować przepisy niniejszej Konstytucji, z uwzględnieniem umów dwustronnych i wielostronnych zawartych przez Stolicę Apostolską z różnymi państwami lub z samymi uniwersytetami.

Art. 9. § I. Wydziały, które nie są kanonicznie erygowane ani zatwierdzone przez Stolicę Apostolską, nie mogą nadawać stopni akademickich posiadających walor kanoniczny.

§2. Aby stopnie akademickie nadawane przez te wydziały mogły uzyskać niektóre określone skutki kanoniczne, wymagają uznania przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej.

§3. Dla uzyskania takiego uznania, udzielanego dla szczególnej przyczyny w odniesieniu do każdego ze stopni, winny być wypełnione warunki określone przez wspomnianą Kongregację.

Art. 10. W celu właściwego wykonania niniejszej Konstytucji, należy zachować przepisy wykonawcze wydane przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej.

Tytuł II

Wspólnota akademicka i jej zarząd

Art. 11. § 1. Uniwersytet lub wydział to wspólnota studiów, badań naukowych i formacji, która działa instytucjonalnie, aby osiągnąć cele podstawowe, o których mowa w art. 3, zgodnie z zasadami misji ewangelizacyjnej Kościoła.

§2. We wspólnocie akademickiej wszystkie osoby, czy to indywidualnie, czy też zgromadzone w radach, są współodpowiedzialne za dobro wspólne i przyczyniają się w obszarze swoich kompetencji do osiągnięcia celów tej wspólnoty.

§3. Dlatego należy dokładnie określić ich prawa i obowiązki we wspólnocie akademickiej, tak aby były odpowiednio wykonywane w granicach określonych w statutach.

Art. 12. Wielki kanclerz reprezentuje Stolicę Świętą wobec uniwersytetu lub wydziału i jednocześnie uniwersytet lub wydział wobec Stolicy Świętej. Troszczy się o jego zachowanie i rozwój, ożywia jego wspólnotę zarówno z Kościołem partykularnym jak i powszechnym.

Art. 13. § 1. Uniwersytet lub wydział zależy prawnie od wielkiego kanclerza, chyba że Stolica Apostolska postanowiła inaczej.

§2. Tam, gdzie zalecają to okoliczności, można ustanowić także wielkiego wicekanclerza, którego zakres uprawnień winien być określony w statutach.

Art. 14. Jeśli wielkim kanclerzem byłby ktoś inny niż ordynariusz miejsca, należy ustalić przepisy, które by pozwoliły każdemu z nich wypełniać zgodnie swoje zadanie.

Art. 15. Władze akademickie są personalne i kolegialne. Do personalnych należą przede wszystkim rektor lub prezydent oraz dziekan. Władzami kolegialnymi są różne organy kierownicze, czyli rady uniwersytetu lub wydziału.

Art. 16. Statuty uniwersytetu lub wydziału powinny dokładniej określić nazwy i obowiązki władz akademickich, sposób ich powoływania i czas trwania kadencji, biorąc pod uwagę zarówno charakter kanoniczny uniwersytetu lub wydziału, jak i praktykę stosowaną w miejscowych uniwersytetach.

Art. 17. Władze akademickie winny być wyłonione spośród osób rzeczywiście obeznanych z życiem uniwersyteckim i na ogół z grona wykładowców któregoś z wydziału.

Art. 18. Do Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej należy mianowanie albo przynajmniej zatwierdzenie osób na następujących urządach:

- rektora uniwersytetu kościelnego;
- prezydenta wydziału kościelnego *sui iuris*
- dziekana wydziału kościelnego na uniwersytecie.

Art. 19. § 1. Statuty winny określić sposób współdziałania władz personalnych i kolegialnych - tak aby zachowując zasadę kolegialności, zwłaszcza w poważniejszych sprawach, głównie akademickich, władze personalne korzystały z tych uprawnień, które są rzeczywiście związane z ich urzędem.

§2. Dotyczy to przede wszystkim rektora jako tego, którego obowiązkiem jest kierowanie całym uniwersytetem i wspieranie stosownymi sposobami jedności, współpracy i rozwoju.

Art. 20. §1. Tam, gdzie wydziały stanowią część uniwersytetu kościelnego lub uniwersytetu katolickiego, zarządzanie nimi winno być w statutach należycie zharmonizowane z zarządzaniem całego uniwersytetu, tak by sprzyjało to odpowiednio, zarówno dobru poszczególnych wydziałów jak i całego uniwersytetu, a także przyczyniało się do współpracy wszystkich wydziałów.

§2. Wymagania kanoniczne dotyczące wydziałów kościelnych mają być zachowane również wtedy, gdy są one włączone do uniwersytetu niekościelnego.

Art. 21. Jeśli wydział jest złączony z jakimś seminarium wyższym lub z jakimś kolegium, statuty – respektując właściwą współpracę we wszystkich sprawach dotyczących dobra studentów – w sposób jasny i skuteczny winny zatroszczyć się o to, by kierownictwo akademickie i administracja wydziału były należycie oddzielone od kierownictwa i administracji wyższego seminarium lub kolegium.

Tytuł III Wykładowcy

Art. 22. Każdy wydział powinien mieć liczbę wykładowców, przede wszystkim stałych, odpowiadającą znaczeniu i rozwojowi poszczególnych dyscyplin, jak również zapewniającą odpowiednią opiekę i pożytek studentów.

Art. 23. W statutach winny zostać przewidziane różne stopnie wykładowców, w zależności od stopnia przygotowania, czasu zatrudnienia, stabilności i odpowiedzialności na danym wydziale, stosownie do praktyki uniwersyteckiej danego kraju.

Art. 24. Statuty winny określić, do jakiej władzy należy dobór, mianowanie i awansowanie wykładowców, zwłaszcza gdy dotyczy to powierzenia urzędu na stałe.

Art. 25. § 1. Aby ktoś mógł być zgodnie z prawem włączony do grona stałych wykładowców wydziału, wymaga się, aby:

1° wyróżniał się głęboką wiedzą, świadectwem życia chrześcijańskiego i kościelnego oraz poczuciem odpowiedzialności;

2° posiadał odpowiedni doktorat lub tytuł równorzędny albo szczególne osiągnięcia naukowe;

3° wykazał, w oparciu o wiarygodne świadectwa, zwłaszcza publikacje, że jest zdolny do prowadzenia badań naukowych;

4° wykazał, że posiada zdolności dydaktyczne do nauczania.

§2. Powyższe wymogi stawiane przy angażowaniu wykładowców stałych, winny być, z zachowaniem proporcji, brane pod uwagę również w odniesieniu do wykładowców niestałych.

§3. Przy doborze wykładowców należy odpowiednio uwzględnić wymagania naukowe stawiane w praktyce uniwersyteckiej danego kraju.

Art. 26. § 1. Wszyscy wykładowcy, jakiegokolwiek kategorii, winni zawsze wyróżniać się prawością życia, nieskazitelnością doktryny i pilnością w wypełnianiu obowiązków, aby w ten sposób mogli skutecznie przyczynić się do osiągnięcia celu właściwego kościelnej instytucji akademickiej. Gdyby nie został spełniony chociaż jeden z tych wymogów, winni być usunięci ze stanowiska, z zachowaniem przewidzianej procedury (por. kan. 810, § 1 i 818 KPK).

§2. Osoby, które nauczają spraw dotyczących wiary i moralności, mają pamiętać o tym, że zadanie to winni wykonywać z zachowaniem pełnej wspólnoty z Nauczycielskim Urzędem Kościoła, w szczególności z Biskupem Rzymskim (por. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele, *Lumen gentium*, 25, 21 listopada 1965, AAS 57 [1965] s. 29-31; a także Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja o powołaniu teologa w Kościele, *Donum veritatis*, 24 maja 1990, AAS 82 [1990] s. 1550-1570).

Art. 27. § 1. Osoby, które nauczają dyscyplin dotyczących wiary i moralności, po złożeniu wyznania wiary (por. kan. 833, n. 7 KPK), winne otrzymać od wielkiego kanclerza lub jego delegata misję kanoniczną. Nauczają bowiem nie własną powagą, lecz na mocy misji otrzymanej od Kościoła. Pozostali wykładowcy winni otrzymać zezwolenie na nauczanie od wielkiego kanclerza lub jego delegata.

§2. Wszyscy wykładowcy, zanim zostaną zatrudnieni na stałe lub zostaną promowani na najwyższy stopień dydaktyczny, albo w obu przypadkach, w zależności od przepisów statutu, wymagają *nihil obstat* ze strony Stolicy Apostolskiej.

Art. 28. Promocja do wyższej grupy wykładowców następuje po upływie odpowiedniego czasu, w zależności od doświadczenia dydaktycznego, dokonanych badań naukowych, publikacji naukowych, ducha współpracy w nauczaniu i pracy badawczej oraz oddania wydziałowi.

Art. 29. Wykładowcy, aby mogli wypełnić swoje zadanie, winni być wolni od innych zajęć, których nie można pogodzić z ich obowiązkiem pracy badawczej i dydaktycznej, jakiej statuty wymagają od poszczególnych grup wykładowców (por. kan. 152 KPK; kan. 942 KKKW).

Art. 30. Statuty winny określić:

a) kiedy i pod jakimi warunkami wykładowcy przestają pełnić swoją funkcję;

b) dla jakich powodów i z zachowaniem jakiej procedury mogą być zawieszeni lub odwołani lub nawet pozbawieni urzędu, tak by w sposób należyty zabezpieczone zostały prawa zarówno wykładowcy, jak i wydziału czy uniwersytetu, a przede wszystkim jego studentów oraz samej wspólnoty kościelnej.

Tytuł IV Studenci

Art. 31. Wydziały kościelne są otwarte dla wszystkich, którzy, posiadając wydane zgodnie z prawem zaświadczenie dotyczące postawy moralnej oraz uzyskanego uprzednio wykształcenia, kwalifikują się do wpisania ich na listę studentów wydziału.

Art. 32. § 1. By zostać wpisanym na listę studentów wydziału celem uzyskania stopni akademickich, należy przedłożyć świadectwo wykształcenia wymaganego do przyjęcia na świecki uniwersytet swojego kraju lub kraju, w którym znajduje się wydział.

§2. Statuty wydziału powinny określać, co jeszcze - poza tym, co wskazano w § 1 - jest ewentualnie wymagane do rozpoczęcia studiów na danym wydziale, także odnośnie do znajomości języków starożytnych lub nowożytnych.

§3. Wydział powinien określić w statutach także procedury dla ocenienia sposobów traktowania przypadków uchodźców, uciekinierów oraz osób w sytuacjach analogicznych, nieposiadających zwyczajnie wymaganej dokumentacji.

Art. 33. Studenci winni wiernie przestrzegać przepisów obowiązujących na danym wydziale, dotyczących ogólnego ustroju i dyscypliny - zwłaszcza gdy idzie o program studiów, uczęszczanie na zajęcia i egzaminy - jak również tego wszystkiego, co wiąże się z życiem wydziału. Z tego względu uniwersytety i poszczególne wydziały winny zadbać o to, by studenci mogli zapoznać się ze statutami i zarządzeniami.

Art. 34. Statuty winny określić sposób uczestniczenia - czy to pojedynczych studentów czy też zrzeszonych - w życiu społeczności akademickiej, w tych sprawach, w których mogliby się przyczynić do dobra wspólnego wydziału lub uniwersytetu.

Art. 35. Statuty winny wreszcie określić sposób w jaki studenci - dla ważnych powodów - mogą być zawieszeni w niektórych uprawnieniach lub ich pozbawiani, albo nawet wydalenii z wydziału, tak jednak, by zabezpieczone były należycie prawa studenta, wydziału lub uniwersytetu, a także samej wspólnoty kościelnej.

Tytuł V

Urzednicy oraz pracownicy administracji i obslugi

Art. 36. § 1. Wladze uniwersytetu lub wydzialu maja byc wspomagane w zarzadzaniu i administrowaniu przez urzednikow, posiadajacych nalezyte kompetencje do wykonywania powierzanej im funkcji.

§2. Urzednikami sa przede wszystkim: sekretarz, bibliotekarz i ekonom, a takze inni, ktorych ustanowienie dana instytucja uwaza za wlasciwe. Ich prawa i obowiazki winny zostac ustalone w statutach i regulaminach.

Tytuł VI

Program studiów

Art. 37. § 1. W przygotowaniu programu studiów nalezy dokladnie przestrzegac zasad i przepisow, ktore odnosnie do roznych przedmiotow sa zawarte w dokumentach kościelnych, zwlaszcza w dokumentach Soboru Watykańskiego II. Równocześnie zaś trzeba miec na uwadze niewatpliwe osiagniecia wynikajace z postepu naukowego, ktore w sposob szczegolny przyczyniaja sie do rozwiazywania aktualnie dyskutowanych problemow.

§2. Na poszczegolnych wydzialach nalezy stosowac metode naukowa odpowiadajaca wymaganiom zwiazanym z danymi galuziami wiedzy. Nalezy tez w sposob odpowiedni stosowac nowe metody dydaktyczne i pedagogiczne, promujace osobiste zaangażowanie studentow oraz ich aktywny udzial w studiach.

Art. 38. § 1. Zgodnie z zarzadzeniem Soboru Watykańskiego II, w zalezności od charakteru poszczegolnych wydzialow:

1° nalezy uznawac wlasciwie pojeta wolnosc (por. *Gaudium et spes*, 59: AAS 58 [1966] s. 1080), badan i nauczania, tak aby mozna bylo osiagnac wlasciwy postep w poznawaniu i rozumieniu prawdy Bozej;

2° równocześnie jednak musi byc oczywiste, ze:

a) prawdziwa wolnosc w nauczaniu z musi mieścic sie w sposob konieczny w granicach Słowa Bozego i to tak, jak jest ono niezmiennie przekazywane przez Nauczycielski Urzad Kościoła;

b) również prawdziwa wolnosc badan musi sie w sposob konieczny opierac na mocnym przyglgnięciu do Słowa Bozego i postawie uległosci wobec Nauczycielskiego Urzadu Kościoła, ktoremu zostalo powierzono zadanie autentycznej interpretacji Słowa Bozego.

§2. Z tych to powodów, w materii tak ważnej i delikatnej, należy postępować z ufnością i bez podejrzeń, a jednocześnie z wielką rozważą i bez lekkomyślności, zwłaszcza w nauczaniu; należy też starannie harmonizować postulaty naukowe z potrzebami pastoralnymi Ludu Bożego.

Art. 39. Na każdym wydziale sporządza się program studiów odpowiednio podzielony na stopnie lub cykle, stosownie do wymagań poszczególnych materii, ale w ten sposób, by z zasady:

a) przekazywano najpierw ogólne wiadomości, poprzez spójny wykład wszystkich dyscyplin, łącznie z wprowadzeniem do posługiwania się metodą naukową;

b) sukcesywnie należy przystąpić do pogłębionego studium określonej grupy dyscyplin, wprowadzając jednocześnie studentów do posługiwania się w doskonalszy sposób metodą badań naukowych;

c) wreszcie trzeba doprowadzić do dojrzałości naukowej, zwłaszcza przez napisanie rozprawy, która rzeczywiście winna przyczynić się do postępu nauki.

Art. 40. § 1. Należy określić dyscypliny w sposób konieczny wymagane do osiągnięcia właściwego celu wydziału oraz te, które na różny sposób wspomagają jego osiągnięcie, tak by była odpowiednio ukazana różnica między obiema grupami.

§2. Wszystkie przedmioty na poszczególnych wydziałach należy uporządkować tak, by utworzyły organiczną całość, służyły solidnej i harmonijnej formacji studentów i ułatwiały wzajemną współpracę wykładowców.

Art. 41. Wykłady, szczególnie w cyklu podstawowym, winny być prowadzone obligatoryjnie, a studenci winni na nie uczęszczać, zgodnie z przepisami programu studiów.

Art. 42. Ćwiczenia i seminaria, szczególnie w cyklu specjalizacyjnym, winny być prowadzone ze starannością pod kierunkiem wykładowców oraz dopełniane studium prywatnym i częstymi konsultacjami z wykładowcami.

Art. 43. W programie studiów wydziału należy określić egzaminy lub inne równorzędne sprawdziany - pisemne lub ustne - obowiązujące studentów na końcu semestru lub roku, a zwłaszcza na końcu cyklu, tak aby było możliwe zweryfikowanie ich postępu koniecznego do kontynuacji studiów na wydziale i do uzyskania stopni akademickich.

Art. 44. Statuty lub regulaminy winny również określić, jak należy się odnieść do studiów odbytych gdzie indziej, zwłaszcza gdy chodzi o zwolnienie z niektórych przedmiotów lub egzaminów, czy też skrócenie okresu studiów, z zachowaniem jednak przepisów wydanych przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej.

Tytuł VII

Stopnie akademickie i inne tytuły

Art. 45. § 1. Na zakończenie poszczególnych cykli przewidzianych programem studiów może być nadany odpowiedni stopień akademicki, określony dla poszczególnych wydziałów, biorąc pod uwagę zarówno czas trwania cyklu, jak i wyłożone w tym czasie dyscypliny.

§2. Dlatego, zgodnie z przepisami ogólnymi i szczegółowymi niniejszej Konstytucji, w statutach poszczególnych wydziałów należy dokładnie określić wszystkie stopnie nadawane na wydziale oraz warunki ich uzyskania.

Art. 46. § 1. Stopniami akademickimi nadawanymi przez wydział kościelny są: bakalaureat, licencjat i doktorat.

Art. 47. W statutach poszczególnych wydziałów stopnie akademickie mogą być również wyrażone innymi nazwami - mając na uwadze praktykę uniwersytecką danego kraju, byleby tylko jasno została sprecyzowana ich równoważność z wymienionymi wyżej stopniami akademickimi, a także została zachowana jednolitość na wydziałach kościelnych tego samego kraju.

Art. 48. Nikt nie może uzyskać stopnia akademickiego, jeśli nie został prawnie wpisany na listę studentów danego wydziału, nie ukończył okresu studiów przepisanego w programie studiów i nie zdał egzaminów lub nie przeszedł innych ewentualnych sposobów sprawdzenia wiedzy.

Art. 49. § 1. By można było być dopuszczonym do doktoratu, należy wcześniej uzyskać licencjat.

§2. Do uzyskania doktoratu wymagana jest ponadto rozprawa doktorska, która winna przyczyniać się rzeczywiście do postępu nauki, napisana pod kierunkiem wykładowcy, przeanalizowana w publicznej dyskusji, kolegialnie zaaprobowana i przynajmniej w jej zasadniczej części opublikowana.

Art. 50. § 1. Doktorat jest stopniem akademickim, upoważniającym do prowadzenia wykładów na wydziale i dlatego jest wymagany do podjęcia wspomnianej funkcji. Licencjat jest stopniem akademickim upoważniającym do wykładania w wyższym seminarium lub w instytucji równorzędnej i dlatego jest wymagany do wykonywania tej funkcji.

§2. Właściwa władza kościelna określa, jakie stopnie akademickie są wymagane do wykonywania różnych urzędów kościelnych.

Art. 51. Doktorat *honoris causa* może być nadany ze względu na wyjątkowe zasługi dla nauki lub kultury, osiągnięte w zakresie promocji nauk kościelnych.

Art. 52. Poza stopniami akademickimi wydziały mogą nadawać inne tytuły, zgodnie z różnorodnością wydziałów i programem studiów na poszczególnych wydziałach.

Tytuł VIII **Sprawy dydaktyczne**

Art. 53. Dla osiągnięcia właściwych sobie celów, szczególnie zaś dla prowadzenia badań naukowych, każdy uniwersytet lub wydział winien mieć odpowiednią bibliotekę, przystosowaną do potrzeb wykładowców i studentów, właściwie zorganizowaną i posiadającą dobrze sporządzone katalogi.

Art. 54. Dzięki odpowiedniej sumie pieniędzy, przyznawanej każdego roku, biblioteka winna stale wzbogacać swój księgozbiór o pozycje zarówno dawne, jak i współcześnie wydane, a także podstawowe czasopisma - tak by mogła służyć skutecznie pomocą w pracach badawczych poszczególnych dyscyplin, w ich wykładaniu i uczeniu się oraz przy prowadzeniu ćwiczeń i seminariów.

Art. 55. Do kierowania biblioteką winna być wyznaczona biegła w tej materii osoba, wspomagana przez odpowiednią radę i uczestnicząca w radach uniwersytetu lub wydziału.

Art. 56. § 1. Wydział winien mieć do dyspozycji również pomoce informatyczne i urządzenia audiowizualne itd., stanowiące pomoc w pracy dydaktycznej i badaniach naukowych.

§. 2. Gdy tego domaga się szczególny charakter i cel uniwersytetu lub wydziału, powinien on mieć również instytuty badawcze i laboratoria naukowe oraz inne pomoce, konieczne do osiągnięcia własnego celu.

Tytuł IX **Sprawy ekonomiczne**

Art. 57. Każdy uniwersytet lub wydział winien posiadać środki ekonomiczne konieczne do właściwego osiągnięcia swojego specyficznego celu. Winien być sporządzony dokładny rejestr stanu majątkowego i praw własności.

Art. 58. Statuty winny określić, zgodnie z zasadami zdrowej ekonomii, zadania ekonoma oraz kompetencje rektora lub prezydenta i rad w prowadzeniu spraw ekonomicznych uniwersytetu lub wydziału, tak aby zostało zapewnione właściwe zarządzanie.

Art. 59. Pracownikom, dydaktycznym i niedydaktycznym, przysługuje odpowiednie wynagrodzenie, przy uwzględnianiu zwyczajów obowiązujących w danym kraju, również w zakresie opieki i ubezpieczeń społecznych.

Art. 60. Statuty winny także określić przepisy ogólne odnośnie do sposobu uczestniczenia studentów w wydatkach uniwersytetu lub wydziału przez uiszczanie czesnego.

Tytuł X

Planowanie i współpraca wydziałów

Art. 61. § 1. Należy starannie zatroszczyć się o tzw. planowanie strategiczne wydziałów, by w ten sposób zabezpieczyć zarówno utrzymanie i rozwój uniwersytetów oraz wydziałów, jak też odpowiednie ich rozmieszczenie w różnych częściach świata.

§2. Dla osiągnięcia tego celu Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej będzie wspomagana przez sugestie konferencji biskupów i komisji biegłych.

Art. 62. § 1. Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej podejmie decyzję o erygowaniu lub zatwierdzeniu nowego uniwersytetu czy wydziału (por. kan. 816 § 1 KPK; kan. 648-649 KKKW) dopiero wtedy, gdy zostaną spełnione wszystkie warunki, i po uzyskaniu opinii biskupa diecezjalnego lub eparchialnego, konferencji biskupów oraz osób biegłych, szczególnie z sąsiednich wydziałów.

§2. Do kanonicznego erygowania uniwersytetu kościelnego wymagane są cztery wydziały kościelne, do erygowania ateneum kościelnego – trzy wydziały kościelne.

§3. Uniwersytet kościelny i wydział kościelny *sui iuris* na mocy samego prawa posiadają publiczną osobowość prawną.

§4. Do kompetencji Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej należy udzielenie na mocy dekretu osobowości prawnej wydziałowi kościelnemu należącemu do uniwersytetu świeckiego.

Art. 63. § 1. Afiliacji instytutu do jakiegoś wydziału, w celu uzyskiwania stopnia bakalaureatu, dokonuje Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, po wypełnieniu warunków przez nią określonych.

§2. Jest bardzo wskazane, by każde studium teologiczne, tak diecezjalne, jak należące do instytutów zakonnych, było afiliowane do jakiegoś wydziału teologicznego.

Art. 64. Agregacji i inkorporacji instytutu do jakiegoś wydziału, celem uzyskiwania również wyższych stopni akademickich, dokonuje Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, po wypełnieniu warunków przez nią określonych.

Art. 65. Utworzenie wyższego instytutu nauk religijnych wymaga jego powiązania z jakimś wydziałem teologicznym, zgodnie z przepisami szczegółowymi wydanymi przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej.

Art. 66. Należy pilnie troszczyć się o współpracę pomiędzy wydziałami, czy to w ramach tego samego uniwersytetu, czy też na obszarze tego samego kraju, czy nawet w szerszym zakresie (por. kan. 820 KPK). Przyczynia się ona bowiem do promocji badań naukowych wykładowców oraz do lepszej formacji studentów; sprzyja interdyscyplinarności, która z każdym dniem wydaje się bardziej konieczna; sprzyja też komplementarności różnych wydziałów - ogólnie zaś pomaga w przenikaniu mądrości chrześcijańskiej do całej kultury.

Art. 67. Gdy jakiś uniwersytet lub wydział kościelny nie spełnia już warunków, które były wymagane do jego utworzenia lub zatwierdzenia, do kompetencji Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej należy, po uprzednim poinformowaniu wielkiego kanclerza oraz rektora lub prezydenta, stosownie do okoliczności, i po wysłuchaniu opinii biskupa diecezjalnego lub eparchialnego i konferencji biskupów, podjęcie decyzji o zawieszeniu praw akademickich, cofnięciu zatwierdzenia jako uniwersytetu lub wydziału kościelnego lub o likwidacji instytucji.

CZĘŚĆ DRUGA PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE

Art. 68. Oprócz przepisów wspólnych dla wszystkich wydziałów kościelnych, ustanowionych w pierwszej części niniejszej Konstytucji, poniżej zamieszcza się przepisy szczegółowe, mające zastosowanie do określonych wydziałów, ze względu na ich szczególny charakter i znaczenie w Kościele.

Tytuł I Wydział teologii

Art. 69. Zadaniem wydziału teologii jest pogłębienie i systematyczne wyjaśnianie, zgodnie z właściwą jej metodą, nauki katolickiej - zaczerpniętej z największą troską z Bożego Objawienia; ponadto poszukuje rzetelnych rozwiązań ludzkich problemów w świetle tegoż Objawienia.

Art. 70. § 1. Studium Pisma Świętego winno być jakby duszą teologii, która opiera się - jako na odwiecznym fundamencie - na Słowie Bożym spisany, łącznie z żywą Tradycją (por. Sobór Wat. II, Konst. dogm. *Dei Verbum*, n. 24: AAS 58 (1966), s. 827).

§2. Natomiast poszczególne dyscypliny teologiczne winny być wykładane w taki sposób, ażeby z wewnętrznych zasad właściwego przedmiotu każdej z nich, i w powiązaniu z innymi dyscyplinami, jak prawo kanoniczne i filozofia, jak również z naukami antropologicznymi, jasno wynikała jedność całego nauczania teologicznego, a wszystkie dyscypliny były skierowane do najgłębszego poznania Tajemnicy Chrystusa, celem skuteczniejszego głoszenia jej Ludowi Bożemu i wszystkim narodom (por. Kongregacja Nauki Wiary, Instrukcja o powołaniu teologa w Kościele, *Donum veritatis*: 24 maja 1990: AAS 82 [1990], s. 1552).

Art. 71. § 1. Prawda objawiona winna być rozważana również w powiązaniu z osiągnięciami naukowymi bieżącej epoki, ażeby w ten sposób można było jasno poznać „jak wiara i rozum prowadzą do jedynej prawdy” (Sobór Wat. II, Konst. *Gravissimum educationis*, n. 10: AAS 58 [1966], s. 737; por. encykl. *Veritatis splendor*: AAS 85 [1993], s. 1133 nn; encykl. *Fides et ratio*: AAS 91 [1999] s. 5 nn.), a także by jej wykład był - bez zmieniania prawdy - dostosowany do mentalności i charakteru każdej kultury, ze szczególnym uwzględnieniem filozofii i mądrości narodów, z wykluczeniem jednak jakiegokolwiek formy wszelkiego synkretyzmu i fałszywego partykularyzmu (Sobór Wat. II, dekret *Ad gentes divinitus*, n. 22: AAS 58 [1966], s. 973 nn).

§2. Należy starannie badać, wybierać i przyjmować pozytywne wartości znajdujące się w różnych filozofiach i kulturach; jednak nie można zaakceptować systemów i metod, których nie da się pogodzić z wiarą chrześcijańską.

Art. 72. § 1. Zagadnienia ekumeniczne należy dokładnie omawiać, zgodnie z przepisami wydanymi przez właściwą władzę kościelną (por. Papieska Rada do spraw Popierania Jedności Chrześcijań, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu*: AAS 85 [1993], s. 1039 nn.)

§2. Należy analizować z uwagą relacje z religiami niechrześcijańskimi.

§3. Z wielkim staraniem należy badać problemy wynikające z ateizmu oraz innych nurtów współczesnej kultury.

Art. 73. W studium i nauczaniu nauki katolickiej zawsze winna objawiać się wierność wobec Nauczycielskiego Urzędu Kościoła. W wykonywaniu zadań dydaktycznych, zwłaszcza w ramach cyklu podstawowego, należy na pierwszym miejscu wyklądać to, co stanowi dziedzictwo Kościoła. Natomiast opinie prawdopodobne i osobiste, wypływające z nowych badań, należy przedstawiać ostrożnie jako takie.

Art. 74. Program studiów na wydziale teologii obejmuje:

a) cykl pierwszy, podstawowy, trwający pięć lat, czyli dziesięć semestrów, ewentualnie trzy lata, czyli sześć semestrów, jeśli przed nim są wymagane dwuletnie studia filozoficzne.

Pierwsze dwa lata mają być w głównej mierze przeznaczone na solidną formację filozoficzną, która jest niezbędna do odpowiedniego podjęcia studiów teologicznych. Bakalaureat uzyskany na kościelnym wydziale filozofii zastępuje studium filozofii na pierwszym cyklu studiów na wydziałach teologicznych. Bakalaureat z filozofii uzyskany na niekościelnym wydziale nie może być podstawą do całkowitego zwolnienia studenta ze studium filozofii na pierwszym cyklu kształcenia na wydziałach teologicznych.

Dyscypliny teologiczne należy wykładać w ten sposób, aby ukazywać organiczną jedność całej nauki katolickiej wraz z wprowadzeniem w metodę badań naukowych.

Cykl kończy się akademickim stopniem bakalaureatu lub innym odpowiednim stopniem, który winien być określony w statutach wydziału.

b) cykl drugi, specjalistyczny, trwający dwa lata, czyli cztery semestry. W tym cyklu wykłada się dyscypliny specjalistyczne stosownie do zróżnicowanego stopnia ich specjalizacji, jak również prowadzi się seminaria i ćwiczenia dla nabycia wprawy w badaniach naukowych

Cykl kończy się uzyskaniem akademickiego stopnia licencjatu w zakresie określonej specjalizacji.

c) cykl trzeci, w ramach którego przez odpowiedni czas doskonalą się formację naukową, zwłaszcza poprzez przygotowywanie rozprawy doktorskiej.

Cykl kończy uzyskaniem akademickiego stopnia doktora.

Art. 75. § 1. Warunkiem przyjęcia na wydział teologii jest uprzednie uzyskanie wykształcenia, zgodnie z art. 32. niniejszej Konstytucji.

§2. Jeżeli pierwszy cykl na danym wydziale trwa trzy lata, student musi przedłożyć świadectwo ukończenia dwuletnich studiów filozoficznych należycie odbytych na zatwierdzonym kościelnym wydziale filozoficznym lub w zatwierdzonym instytucie.

Art. 76. § 1. Szczególnym obowiązkiem wydziału teologii jest troska o naukową formację teologiczną tych, którzy przygotowują się do prezbiteratu i tych, którzy przygotowują się do podjęcia specjalnych funkcji kościelnych. Z tego względu konieczne jest, aby była odpowiednia liczba wykładowców-prezbiterów.

§2. W tym celu winny być przewidziane także specjalne przedmioty, odpowiednie dla alumnów. Co więcej, dla uzupełnienia formacji duszpasterskiej wydział może według sposobności ustanowić „Rok duszpasterski”, który jest wymagany do prezbiteratu po zakończeniu pięcioletnich studiów podstawowych, i który może się kończyć wydaniem specjalnego dyplomu.

Tytuł II

Wydział prawa kanonicznego

Art. 77. Zadaniem wydziału prawa kanonicznego - łacińskiego lub wschodniego - jest uprawianie i promocja dyscyplin kanonistycznych w świetle prawa ewangelicznego, a także pogłębione kształcenie w nich studentów, aby byli uformowani do prowadzenia badań naukowych i nauczania oraz przygotowani do wykonywania specjalnych zadań kościelnych.

Art. 78. Program studiów na wydziale prawa kanonicznego obejmuje:

- a) cykl pierwszy, trwający dwa lata lub cztery semestry, dla tych, którzy nie posiadają wymaganej formacji filozoficzno-teologicznej, nie wyłączając tych, którzy uzyskali stopień akademicki z prawa świeckiego; cykl ten poświęcony jest studium instytucji prawa kanonicznego oraz tych dyscyplin filozoficznych i teologicznych, które są wymagane do dalszej formacji kanonistycznej;
- b) cykl drugi, trwający trzy lata, czyli sześć semestrów, poświęcony jest bardziej pogłębionemu studium całego porządku kanonicznego we wszystkich jego aspektach: normatywnym, orzecznictwym, doktrynalnym i praktycznym, a przede wszystkim kodeksów Kościoła łacińskiego lub Kościołów wschodnich poprzez całościowe omówienie ich źródeł, zarówno doktrynalnych jak i dyscyplinarnych, do czego należy dołączyć studium dyscyplin pokrewnych;
- c) cykl trzeci, obejmujący odpowiedni czas, w którym doskonali się formację naukową, zwłaszcza poprzez przygotowanie rozprawy doktorskiej.

Art. 79. § 1. Gdy chodzi o dyscypliny wymagane w pierwszym cyklu, wydział może skorzystać z wykładów prowadzonych na innych wydziałach, o ile uzna, że odpowiadają one jego własnym wymaganiom.

§2. Cykl drugi kończy się licencjatem, trzeci - doktoratem.

§3. Program studiów wydziału winien określić szczegółowe wymogi konieczne do uzyskania poszczególnych stopni akademickich, uwzględniając zarządzenia Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej.

Art. 80. Warunkiem przyjęcia na wydział prawa kanonicznego jest uprzednie uzyskanie wykształcenia, wymaganego zgodnie z art. 32 niniejszej Konstytucji.

Tytuł III **Wydział filozofii**

Art. 81. § 1. Zadaniem kościelnego wydziału filozofii jest badanie w sposób metodyczny problemów filozoficznych i, opierając się na „wiecznie żywym dziedzictwie filozoficznym” (Sobór Wat. II, dekret *Optatam totius*, n. 15: AAS 58 [1966], s. 722), poszukiwanie ich rozwiązania w naturalnym świetle rozumu oraz ukazywanie ich spójności z chrześcijańską wizją świata, człowieka i Boga, przedstawiając we właściwym świetle relację filozofii z teologią.

§2. Zadaniem wydziału jest również takie kształcenie studentów, aby mogli podjąć się nauczania oraz pełnienia innych odpowiednich aktywności intelektualnych, jak również byli zdolni do promowania kultury chrześcijańskiej i podjęcia owocnego dialogu z ludźmi swoich czasów.

Art. 82. Program studiów wydziału filozofii obejmuje:

- a) cykl pierwszy, podstawowy, w którym przez trzy lata lub sześć semestrów podawany jest zwarty wykład różnych części filozofii, traktujących o świecie, człowieku i Bogu, obejmujący również historię filozofii - łącznie z wprowadzeniem do metody pracy naukowej;
- b) cykl drugi, początkowej specjalizacji, w ramach którego przez dwa lata lub przez cztery semestry, poprzez specjalne dyscypliny i seminaria podejmowana jest bardziej pogłębiona refleksja filozoficzna w jakimś dziale filozofii;
- c) cykl trzeci, w którym przez przynajmniej trzy lata doskonalą się formację naukową, zwłaszcza przez przygotowanie rozprawy doktorskiej.

Art. 83. Cykl pierwszy kończy się uzyskaniem bakalaureatu, drugi - licencjatu w zakresie określonej specjalizacji, trzeci - doktoratu.

Art. 84. Warunkiem przyjęcia na pierwszy cykl na wydziale filozofii jest uprzednie uzyskanie wykształcenia, zgodnie z art. 32 niniejszej Konstytucji Apostolskiej.

Jeśli student ukończył studium filozofii w pierwszym cyklu studiów na wydziale teologii i chce kontynuować studia filozoficzne, celem uzyskania bakalaureatu na kościelnym wydziale filozofii, należy uwzględnić zajęcia, w których uczestniczył podczas wspomnianych studiów.

Tytuł IV Inne wydziały

Art. 85. Oprócz wydziału teologii, prawa kanonicznego i filozofii, zostały kanonicznie erygowane lub mogą być erygowane, zależnie od potrzeb Kościoła, również inne wydziały kościelne, dla osiągnięcia specjalnych celów. Takimi celami są:

- a) pogłębione badanie w zakresie niektórych ważniejszych dyscyplin teologicznych, prawnych, filozoficznych i historycznych;
- b) promocja innych gałęzi nauki, w pierwszej kolejności nauk o człowieku, które posiadają ściślejszy związek z dyscyplinami teologicznymi lub z dziełem ewangelizacji;
- c) pogłębione studium literatury, które świadczy szczególną pomoc, czy to w zakresie lepszego zrozumienia Objawienia chrześcijańskiego, czy też w skuteczniejszym prowadzeniu dzieła ewangelizacji;
- d) wreszcie lepsze przygotowanie, tak duchownych jak świeckich, do należytego wypełniania

specjalnych zadań apostołskich.

Art. 86. Zadaniem Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej będzie, zależnie od konieczności, wydanie szczegółowych przepisów dla tych wydziałów lub instytutów, podobnie jak w poprzednich tytułach uczyniono to w odniesieniu do wydziałów teologii, prawa kanonicznego i filozofii.

Art. 87. Również wydziały i instytuty, dla których nie zostały jeszcze wydane przepisy specjalne, winny sporządzić własne statuty, zgodne z przepisami ogólnymi zawartymi w pierwszej części niniejszej Konstytucji, uwzględniając przy tym szczególną naturę i właściwy cel danego wydziału czy instytutu.

PRZEPISY KOŃCOWE

Art. 88. Niniejsza Konstytucja wchodzi w życie od pierwszego dnia roku akademickiego 2018-2019 lub od roku akademickiego 2019, zależnie od kalendarza akademickiego różnych krajów.

Art. 89. § 1. Poszczególne uniwersytety lub wydziały mają obowiązek przedłożenia Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej własnych statutów oraz programu studiów, odnowionych zgodnie z wymaganiami niniejszej Konstytucji – do dnia 8 grudnia 2019 roku.

§2. Ewentualne modyfikacje statutów lub programu studiów wymagają zatwierdzenia Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej.

Art. 90. Studia na każdym wydziale należy zorganizować w ten sposób, by studenci mogli otrzymywać stopnie akademickie zgodnie z przepisami niniejszej Konstytucji, z zachowaniem praw uprzednio przez nich nabytych.

Art. 91. Statuty i program studiów nowych wydziałów będą zatwierdzane *ad experimentum*, tak by w ciągu trzech lat od zatwierdzenia mogły być udoskonalone, celem uzyskania ostatecznego zatwierdzenia.

Art. 92. Wydziały, które mają powiązania prawne z władzą państwową, w razie potrzeby będą mogły, za zezwoleniem Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej, dysponować dłuższym czasem potrzebnym do przystosowania statutów.

Art. 93. § 1. Zadaniem Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej - gdy wraz z upływem czasu będą się tego domagały okoliczności – będzie wysuwanie propozycji wprowadzenia zmian do obecnej Konstytucji, ażeby mogła być ona stale przystosowywana do nowych potrzeb wydziałów kościelnych.

§2. Jedynie Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej może dyspensować od zachowywania któregoś z

artykułów niniejszej Konstytucji albo Zarządzeń, lub statutów oraz programu studiów zatwierdzonych dla poszczególnych uniwersytetów czy wydziałów.

Art. 94. Zostają odwołane obowiązujące dotychczas, a przeciwne niniejszej Konstytucji przepisy lub zwyczaje, zarówno powszechne jak partykularne, nawet wymagające najbardziej specjalnej i indywidualnej wzmianki. Podobnie tracą całkowicie moc przywileje udzielone dotychczas przez Stolicę Apostolską osobom fizycznym lub moralnym, przeciwne przepisom obecnej Konstytucji.

Polecamy, aby to, co zarządziliśmy w niniejszej Konstytucji, było przestrzegane w całości, bez względu na jakiegokolwiek rzeczy przeciwne, nawet gdyby były godne szczególnej wzmianki oraz aby została opublikowana w *Acta Apostolicae Sedis*.

W Rzymie, u św. Piotra, 8 grudnia 2017, w Uroczystość Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, w piątym roku Naszego pontyfikatu.

FRANCISZEK

ZAŁĄCZNIK I

Wstęp do Konstytucji Apostolskiej *Sapientia christiana* (1979)

I

Mądrość chrześcijańska, której z Boskiego polecenia Kościół naucza, pobudza ustawicznie wiernych do pilnego ujmowania w jednej żywej syntezie spraw i przedsięwzięć ludzkich wraz z dobrami religijnymi, pod których kierunkiem wszystkie one wzajemnie się zespalają w jedną całość na chwałę Bożą oraz ku pełnej doskonałości człowieka, odejmującej zarówno dobra cielesne jak duchowe (por. Sobór Wat. II. Konst. duszp. *Gaudium et spes*, 43 nn.: AAS 58).

Albowiem obowiązek ewangelizowania, właściwy Kościołowi, wymaga nie tylko ustawicznego głoszenia Ewangelii na coraz to nowych terytoriach i coraz większej liczbie ludzi, ale również i tego, ażeby treść tej Ewangelii przepajała sposoby myślenia, kryteria ocen, i normy działania - mówiąc krótko, należy dążyć do tego, aby cała ludzka kultura została przeniknięta Ewangelią.

Środowisko kulturowe, w jakim żyje człowiek, ma wielki wpływ na jego sposób myślenia, a w konsekwencji na jego stały sposób postępowania. Stąd też rozdźwięk pomiędzy wiarą i kultura stanowi poważną przeszkodę dla ewangelizacji. I przeciwnie, kultura kształtowana duchem chrześcijańskim stanowi narzędzie sprzyjające rozpowszechnianiu Ewangelii.

Ponadto Ewangelia Chrystusa, skierowana do wszystkich ludów, każdego okresu (historii) i regionu, nie jest związana wyłącznie z określoną kulturą, lecz jest zdolna przeniknąć wszystkie kultury, oświecając je światłem Bożego Objawienia, oczyszczając ludzkie obyczaje i odnawiając je w Chrystusie.

Z tej to racji Kościół Chrystusowy stara się w ten sposób nieść Dobrą Nowinę do wszystkich warstw rodzaju ludzkiego, by mogła ona przemieniać sumienia poszczególnych ludzi i wszystkich razem, jak również przeniknąć światłem Ewangelii ich dzieła i poczynania, a także całe ich życie i środowisko społeczne. W ten sposób Kościół, przyczyniając się także do rozwoju człowieka i społeczeństwa, wypełnia właściwą sobie posługę ewangelizowania (Por. Paweł VI Adhort. apost. *Evangelii nuntiandi*, n. 18; *Gaudium et spes*, 58).

II

W tej działalności Kościoła w zakresie kultury, szczególnie ważną rolę wypełniały i pełnią katolickie uniwersytety, które z natury swej dążą do realizowania „publicznej, stałej i powszechnej obecności myśli chrześcijańskiej we wszelkich dążeniach do rozwoju wyższej kultury” (*Gravissimum educationis*, 10).

To przecież w Kościele - co przypominał nasz Poprzednik śp. papież Pius XI we wstępie do konstytucji Apostolskiej *Deus scientiarum Dominus* - od pierwszych wieków jego istnienia zaczęły powstawać „uczelnie” dla przekazywania chrześcijańskiej mądrości, aby przepajała życie i obyczaje ludzi. W tych wszechnicach chrześcijańskiej mądrości zdobywali swoją wiedzę najwybitniejsi Ojcowie i Doktorzy Kościoła, Nauczyciele i pisarze kościelni.

Z upływem wieków, głównie dzięki gorliwej zapobiegliwości biskupów i zakonników, powstały przy kościołach katedralnych i klasztorach szkoły, które kultywowały zarówno nauki kościelne, jak i kulturę świecką, zespalając je niejako w jedną całość. Właśnie z nich wyłoniły się uniwersytety - owa wspaniała instytucja Średniowiecza, która od samego początku miała w Kościele najbardziej hojną matkę i opiekunkę.

Z chwilą, gdy rządzący państwami, w trosce o dobro publiczne, zaczęli zakładać i popierać własne uniwersytety, Kościół, zgodnie z właściwą sobie naturą, nieustannie zakładał i popierał te ośrodki mądrości i instytucje nauczania. Świadczą o tym liczne uniwersytety katolickie, erygowane również w ostatnim czasie prawie we wszystkich częściach świata. Kościół bowiem, świadomy swego zbawczego zadania w całym świecie, pragnie posiadać związane z nim w sposób szczególny wspomniane wszechnice dające wyższe wykształcenie i chce, aby istniały one wszędzie i skutecznie działały, uobecniając oraz umacniając prawdziwa orędzie Chrystusa w dziedzinie ludzkiej kultury.

Ażeby katolickie uniwersytety mogły w sposób doskonalszy osiągnąć ten cel, Poprzednik nasz,

Papież Pius XII, zechciał umocnić ich zespolony wysiłek przez to, że Listem Apostolskim, wydanym dnia 27 lipca 1949 roku, erygował i ustanowił „Federację Uniwersytetów Katolickich”, „obejmującą uczelnie, które Stolica Apostolska już wcześniej erygowała kanonicznie lub eryguje w przyszłości w świecie, jak również te, które wyraźnie uzna za kierowane wedle zasad wychowania katolickiego i całkowicie z nim zgodne” (AAS 42).

Dlatego Sobór Watykański II nie zawahał się stwierdzić: „Kościół otacza gorliwą troską te szkoły wyższe”, i z naciskiem zalecał, aby uniwersytety katolickie „były równomiernie rozmieszczone w różnych częściach świata”, oraz aby „ich wychowankowie stali się ludźmi naprawdę wyróżniającymi się wiedzą i przygotowanymi do pełnienia w społeczeństwie ważnych obowiązków oraz byli świadkami wiary w świecie” (*Gravissimum educationis*, 10). Kościół bowiem zdaje sobie doskonale z tego sprawę, że „los społeczeństwa i samego Kościoła wiąże się ściśle z osiągnięciami młodzieży odbywającej studia wyższe” (*tamże*).

III

Nikogo nie dziwi fakt, że spośród uniwersytetów katolickich szczególną troską otaczał Kościół wydziały i uniwersytety kościelne, a więc te, które zajmują się głównie Objawieniem chrześcijańskim, jak również łączącymi się z nim zagadnieniami, dzięki czemu wiąże się ściślej z właściwą posługą ewangelizacji.

Wspomnianym wydziałom zleca on przede wszystkim najważniejszy obowiązek szczególnie troskliwego przygotowania własnych studentów do kapłańskiej posługi, do pełnienia zadań wykładowców nauk kościelnych i do podejmowania trudniejszych zadań apostolskich. Jednocześnie zadaniem tych wydziałów jest „dokładniejsze badanie różnych dziedzin nauk teologicznych w taki sposób, aby otrzymać coraz głębsze poznanie Objawienia, aby pełniej ukazało się przekazane przez przodków dziedzictwo mądrości chrześcijańskiej, aby rozwijał się dialog z braćmi odłączonymi i z niechrześcijanami, oraz aby można było odpowiedzieć na pytania powstałe na skutek postępu naukowego” (*Gravissimum educationis*, 11).

Nowe bowiem gałęzie wiedzy oraz nowe wynalazki wysuwają nowe problemy, które dyscyplinom kościelnym stawiają pytania i domagają się odpowiedzi. Jest przeto konieczne, ażeby osoby uprawiające nauki kościelne, spełniając swój pierwszorzędny obowiązek coraz głębszego poznawania prawdy objawionej przez badania teologiczne, współpracowali również ze specjalistami innych dyscyplin naukowych, zarówno z wierzącymi jak niewierzącymi oraz starali się analizować i interpretować ich twierdzenia, a także oceniać je w świetle prawdy objawionej (por. *Gaudium et spes*, 62).

Takie ustawiczne kontakty z bieżącą rzeczywistością pobudzają również teologów do poszukiwania bardziej właściwego sposobu przekazywania doktryny ludziom współczesnym, żyjącym w różnych kręgach kulturowych; albowiem „czymś innym jest sam depozyt, to znaczy

same prawdy wiary, a czym innym sposób, w jaki są głoszone, choć takie samo jest ich znaczenie i ta sama zawarta w nich myśl” (por. Jan XXIII, Mowa wygłoszona 11 października 1962 na otwarciu Soboru; *Gaudium et spes*, 62)

Będzie to bardzo pomocne w tym, by wśród Ludu Bożego znajomość religii i szlachetność duchowa rozwijały się równomiernie z postępem nauki i techniki, a także do tego, by wierni w działalności duszpasterskiej doprowadzani byli stopniowo do bardziej czystego i dojrzałego życia wiary.

Możliwość powiązania z misją ewangelizowania istnieje również na wydziałach tych nauk, które wprawdzie nie posiadają szczególnego związku z Objawieniem chrześcijańskim, ale mogą jednak w dużej mierze dopomóc w podejmowaniu dzieła ewangelizacji; z tej właśnie racji Kościół docenia je, eryguje jako wydziały kościelne i dlatego też zachowują one szczególny związek z hierarchią kościelną.

Właśnie z powodu wyłuszczonej powyżej racji, Stolica Apostolska jest głęboko przekonana, że dla wypełnienia właściwego sobie zadania, posiada prawo i obowiązek erygowania oraz popierania zależnych od niej wydziałów kościelnych, czy to istniejących samodzielnie, czy też złączonych z uniwersytetami - przeznaczonych zarówno dla alumnów duchownych jak i dla studentów świeckich. Pragnie też gorąco, by przy współpracy całego Ludu Bożego pod kierunkiem Pasterzy, wspomniane ośrodki mądrości przyczyniały się skutecznie do wzrostu wiary i życia chrześcijańskiego.

IV

Wydziały Kościelne - nastawione na wspólne dobro Kościoła i z tej racji uważane za drogocenny skarb całej wspólnoty kościelnej - powinny być świadome swej doniosłości w Kościele oraz swego uczestnictwa, we właściwym sobie zakresie, w posługiwaniu Kościoła. Te zaś z nich, które zajmują się bezpośrednio Objawieniem chrześcijańskim, muszą także pamiętać o nakazie, jaki Chrystus, najwyższy Nauczyciel dał Kościołowi odnośnie do wspomnianego posługiwania słowami: „Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody: udzielając im chrztu w imię Ojca i Syna i Ducha Świętego; uczcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem” (*Mt 28, 19-20*). Z tego wszystkiego, co powiedziano, wynika absolutne powiązanie tych wydziałów z całokształtem nauki Chrystusowej, której autentycznym Interpretatorem i stróżem w ciągu wieków był zawsze Nauczycielski Urząd Kościoła.

Krajowe i regionalne konferencje biskupów powinny wspomniane wyżej wydziały otaczać troskliwą opieką i zabiegać o ich rozwój, a jednocześnie i ustawicznie dbać o ich wierność wobec nauki Kościoła, aby dawały całej wspólnotie wiernych świadectwo ducha oddanego całkowicie wspomnianemu poprzednio nakazowi Chrystusa. Takie świadectwo winny stale dawać zarówno wydziały jako takie, oraz wszyscy i poszczególni ich członkowie (pracownicy i studenci).

Uniwersytety bowiem i wydziały kościelne zostały ustanowione w Kościele dla budowania i korzyści chrześcijan. Jest przeto rzeczą konieczną, by ten cel miały zawsze przed oczami jako kryterium całej swojej działalności.

Zwłaszcza wykładowcy, na których spoczywa większa odpowiedzialność ponieważ pełnią szczególną posługę Słowa Bożego i są dla młodzieży nauczycielami wiary - winni być dla studentów oraz pozostałych wiernych świadkami żywej prawdy ewangelicznej i dawać przykład wierności wobec Kościoła. Wypada tu przypomnieć ważne słowa Papieża Pawła VI: „Posługa teologa jest wykonywana na rzecz budowania wspólnoty kościelnej, aby Lud Boży wzrastał w doświadczeniu wiary” (Pauli VI, *Le transfert à Louvain-la-Neuve*, ad Magnificum Rectorem Universitatis Catholicae Lovaniensis 13 września 1975; zob. *L'Osservatore Romano* 22-23 września 1975; por. Jan Paweł II, *Redemptor hominis*, 19).

V

Mając na uwadze osiągnięcie właściwych sobie celów wydziały kościelne winny być tak zorganizowane, ażeby w sposób pełny odpowiadały nowym postulatom czasów obecnych. Stąd też sam Sobór Watykański II postanowił, że należy odnowić kierujące nimi przepisy prawne (*Gravissimum educationis*, 11).

Konstytucja Apostolska *Deus scientiarum Dominus* promulgowana przez naszego Poprzednika w dniu 24 maja 1931 roku, w znacznym stopniu przyczyniła się w swoim czasie do odnowy wyższych studiów kościelnych. Jednakże obecnie, ze względu na nowe warunki życia, wymaga odpowiedniego przystosowania i odnowy.

Rzeczywiście, w przeciągu prawie pięćdziesięciu lat, dokonały się wielkie zmiany nie tylko w społeczności świeckiej, ale również w samym Kościele. Miały bowiem miejsce doniosłe wydarzenia - jak zwłaszcza Sobór Watykański II - które wywarły wpływ zarówno na wewnętrzne życie Kościoła, jak i na jego zewnętrzne relacje, czy to z chrześcijanami innych Kościołów, jak i z niechrześcijanami oraz z niewierzącymi i ze zwolennikami bardziej ludzkiej cywilizacji.

Należy do tego dodać fakt, że nauki teologiczne budzą coraz większe zainteresowanie nie tylko duchownych, lecz także świeckich, którzy coraz liczniej uczęszczają do szkół teologicznych. Z tej racji ich liczba znacznie wzrosła w ostatnich latach.

Wreszcie ujawnia się jakaś nowa postawa dotycząca samej struktury uniwersytetu i wydziału, zarówno państwowego jak kościelnego, wyrażająca się w słusznym pragnieniu większego uczestniczenia w życiu uniwersyteckim. Pragnieniem tym są ożywiane osoby należące do niego na różne sposoby.

Nie wolno również zapominać o wielkim rozwoju metod pedagogicznych i dydaktycznych, które

domagają się z kolei nowej struktury studiów, jak również o coraz ściślejszym związku, który odczuwa się coraz bardziej między różnymi gałęziami wiedzy i poszczególnymi dyscyplinami oraz o pragnieniu coraz większej współpracy w całym środowisku uniwersyteckim.

Pragnąc zadość uczynić tym nowym postulatom Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, spełniając polecenie Soboru, już w roku 1967 zapoczątkowała proces odnowy soborowej, a w dniu 20 maja 1968 roku zostały przez Kongregację promulgowane: „Niektóre Normy dokonujące odnowy Konstytucji Apostolskiej *Deus scientiarum Dominus*”, dotyczącej akademickich studiów kościelnych - które w ostatnich latach wywarły swój dobroczynny wpływ.

VI

Obecnie należy dzieło doprowadzić do końca i udoskonalić przez wydanie nowego prawa, które by - uchylając Konstytucję Apostolską *Deus scientiarum Dominus* wraz z dołączonymi do niej Zarządzeniami wykonawczymi, jak również wspomniane wyżej Normy, wydane przez Kongregację dnia 20 maja 1968 r. - przejęło ze wspomnianych wyżej dokumentów wszystko, co zachowuje swoją aktualność i ustanowiło nowe normy, ażeby szczęśliwie już rozpoczęta przez nie odnowa, została rozwinięta i dopełniona.

Każdy zdaje sobie sprawę z trudności, które wydają się przeciwstawiać promulgowaniu nowej Konstytucji Apostolskiej. Chodzi tu przede wszystkim o „upływ czasu”, niosący ze sobą tak szybkie zmiany, że wydaje się, iż nic stałego i trwałego nie może być ustanowione. Chodzi ponadto o „różnorodność miejsc”, które zdają się wymagać takiego pluralizmu, iż wydaje się niemal niemożliwe wydanie norm powszechnych, posiadających moc obowiązującą na całym świecie.

Ponieważ jednak wydziały kościelne erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską istnieją na całym świecie i nadają stopnie akademickie w imieniu tejże Stolicy Apostolskiej, jest rzeczą konieczną, aby była przestrzegana jakaś podstawowa jednolitość i by zostały jasno określone i obowiązywały wszędzie pewne warunki wymagane do uzyskania stopni akademickich.

Należy postarać się o ujęcie w formie prawa tego wszystkiego, co jest konieczne, a co - jak się przewiduje - będzie wystarczająco trwałe. Jednocześnie trzeba pozostawić właściwą swobodę do dalszego sprecyzowania dalszych określeń szczegółowych we własnych statutach poszczególnych wydziałów, mając na uwadze miejscowe warunki i zwyczaje uniwersytetów w poszczególnych krajach. W ten sposób nie przeszkodzi się właściwemu postępowi studiów akademickich, ani też nie ograniczy się go, lecz raczej skieruje na właściwą drogę, na której będzie można osiągnąć bardziej obfite owoce. Jednocześnie zaś w tej uprawnionej różnorodności ujawni się wszystkim jedność Kościoła katolickiego również w odniesieniu do tych ośrodków wyższego wykształcenia.

Z powodu przedstawionych wyżej racji Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej - działając z polecenia

Naszego Poprzednika papieża Pawła VI - nawiązała kontakt najpierw z uniwersytetami i Fakultetami Kościelnymi, jak również z dykasteriami Kurii Rzymskiej oraz z innymi zainteresowanymi. Następnie zaś powołała zespół biegłych, który pod kierownictwem tejże Kongregacji zrewidował dokładnie przepisy o akademickich studiach kościelnych. Po szczęśliwym dokonaniu wszystkiego, o czym wyżej wspomniano, Kongregacja zabiegała o to, aby papież Paweł VI ogłosił tę konstytucję, czego tak gorąco pragnął. Niestety nie mógł tego dokonać na skutek śmierci. Również niespodziewana śmierć uniemożliwiła papieżowi Janowi Pawłowi I dokonanie tego dzieła. Z tej to racji - po ponownym pilnym rozpatrzeniu sprawy - Naszą powagą Apostolską zarządzamy i ustanawiamy zamieszczone poniżej przepisy i normy.

**ZARZĄDZENIA WYKONAWCZE
KONGREGACJI DS. EDUKACJI KATOLICKIEJ
DLA WIERNEJ REALIZACJI KONSTYTUCJI APOSTOLSKIEJ**

VERITATIS GAUDIUM

Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej, zgodnie z art. 10 Konstytucji Apostolskiej *Veritatis gaudium* przedstawia uniwersytetom i wydziałom kościelnym następujące Zarządzenia wykonawcze, nakazując, by ich wiernie przestrzegano.

**CZĘŚĆ PIERWSZA
PRZEPISY OGÓLNE**

Tytuł I

Charakter oraz cel uniwersytetów i wydziałów kościelnych

(konst. ap., art. 1-10)

Art. 1. § 1. Przepisy dotyczące uniwersytetów i wydziałów kościelnych winny być stosowane, z uwzględnieniem ich specyfiki, *congrua congruis referendo*, do innych instytucji szkolnictwa wyższego, które zostały kanonicznie erygowane lub zatwierdzone przez Stolicę Apostolską, z prawem do nadawania stopni akademickich jej powagą.

§2. Uniwersytety i wydziały kościelne, a także inne instytucje szkolnictwa wyższego, podlegają z reguły ocenie przez Agencję Stolicy Apostolskiej do Spraw Oceny i Promocji Jakości Kształcenia na Uniwersytetach i Wydziałach Kościelnych (AVEPRO).

Art. 2. Mając na uwadze wspieranie badań naukowych, bardzo zaleca się specjalne ośrodki

badawcze, czasopisma i zbiory, a także kongresy i wszelkie inne formy służące współpracy naukowej.

Art. 3. Zadania, do których przygotowują się studenci, mogą być ściśle naukowe, jak badania i nauczanie, albo bardziej duszpasterskie. Tę różnorodność należy uwzględniać w programie studiów i określaniu stopni naukowych, zawsze zachowując ich naukowy charakter.

Art. 4. Aktywny udział w posłudze ewangelizacji dotyczy działań Kościoła w zakresie duszpasterskim, ekumenicznym i misyjnym, a skierowany jest przede wszystkim na pogłębienie, obronę i szerzenie wiary; rozciąga się zatem na cały obszar kultury i społeczności ludzkiej.

Art. 5. Konferencje biskupów, również w tej dziedzinie zjednoczone ze Stolicą Apostolską, żywo interesując się uniwersytetami i wydziałami:

1° wraz z wielkimi kanclerzami winny troszczyć się o rozwój uniwersytetów i wydziałów i zachowując autonomię nauki, zgodnie z Soborem Watykańskim II, zwracać szczególną uwagę na ich stan naukowy i kościelny;

2° w odniesieniu do typowych problemów występujących w danym kraju, winny wspierać, inspirować i koordynować ich działalność;

3° zabezpieczając zawsze ich wysoki poziom naukowy, winny zapewniać ich funkcjonowanie w liczbie odpowiadającej potrzebom Kościoła i kulturalnemu rozwojowi ich kraju;

4° w tym celu winny ustanowić w ramach konferencji specjalną komisję, wspomaganą przez ekspertów.

Art. 6. Instytucja, której Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej przyznała prawo do nadania stopnia naukowego wyłącznie drugiego i/lub trzeciego cyklu, nosi nazwę „instytutu *ad instar facultatis*”.

Art. 7 § 1. Przy opracowywaniu statutu i programu studiów należy uwzględnić przepisy zawarte w Załączniku I do niniejszych zarządzeń wykonawczych.

§2. Zgodnie z zasadami określonymi w statucie, uniwersytety i wydziały mogą tworzyć swoje własne regulaminy, które zgodnie ze statutem, określą bardziej szczegółowo to, co odnosi się do ich ustroju, zarządzania oraz procedur.

Art. 8. § 1. Walor kanoniczny stopnia akademickiego oznacza, że stopień ten umożliwia objęcie urzędów kościelnych, dla których jest on wymagany; dotyczy to w szczególności nauczania świętych nauk na wydziałach, w wyższych seminariach i w innych równoważnych instytucjach.

§2. Warunki, jakie należy spełnić w celu uznania poszczególnych stopni, o których mowa w art. 9 Konstytucji, poza zgodą właściwej lokalnej lub krajowej władzy kościelnej, dotyczą przede wszystkim kolegium wykładowców, programu studiów i pomocy naukowych.

§3. Stopnie uznane tylko dla niektórych skutków kanonicznych nie mogą nigdy być całkowicie zrównane z kanonicznymi stopniami akademickimi.

Tytuł II

Wspólnota akademicka i jej zarząd

(konst. ap., art. 11-21)

Art. 9. Do zadań wielkiego kanclerza należy:

1° troska o nieustanny rozwój uniwersytetu lub wydziału; promowanie jego pracy naukowej i tożsamości kościelnej; troska o to, by doktryna katolicka była w pełni strzeżona, a statuty i przepisy nadane przez Stolicę Apostolską wiernie przestrzegane;

2° popieranie jedności wszystkich członków wspólnoty akademickiej;

3° przedstawianie Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej osób, które zgodnie z art. 18 Konstytucji mają być mianowane lub zatwierdzone na stanowisku rektora, prezydenta lub dziekana, jak również wykładowców, dla których wymagana jest prośba o *nihil obstat*,

4° przyjęcie wyznania wiary od rektora, prezydenta lub dziekana (por. kan. 833, 7° KPK);

5° udzielanie lub cofnięcie wykładowcom upoważnienia do nauczania lub misji kanonicznej,, zgodnie z przepisami Konstytucji;

6° kierowanie do Kongregacji prośby o *nihil obstat* przed nadaniem doktoratu *honoris causa*;

7° informowanie Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej o ważniejszych sprawach oraz przedstawianie jej, co pięć lat, szczegółowego sprawozdania o sytuacji akademickiej, moralnej i ekonomicznej uniwersytetu lub wydziału oraz planu strategicznego, wraz ze swoją opinią, zgodnie ze schematem ustalonym przez tę Kongregację.

Art. 10. Jeżeli uniwersytet lub wydział zależy od władzy kolegialnej (np. konferencji biskupów), winien być wyznaczony jeden z jej członków do sprawowania urzędu wielkiego kanclerza.

Art. 11. Jeżeli ordynariusz miejsca, który nie byłby wielkim kanclerzem, jako odpowiedzialny za życie duszpasterskie w diecezji dowie się, że na uniwersytecie lub wydziale dzieje się coś sprzecznego z doktryną, moralnością lub dyscypliną kościelną, musi powiadomić o tym wielkiego

kanclerza, aby ten podjął działania. Jeżeli wielki kanclerz nie zareaguje, może on swobodnie zwrócić się do Stolicy Apostolskiej, co jednak nie zwalnia go z obowiązku podjęcia osobistego działania w przypadkach poważniejszych lub bardziej naglących, które stanowią zagrożenie dla własnej diecezji.

Art. 12. Mianowanie lub zatwierdzenie, o którym mowa w art. 18 Konstytucji, jest również konieczne przy podejmowaniu na nowo wyżej wymienionych stanowisk.

Art. 13. Postanowienia art. 19 Konstytucji muszą być doprecyzowane w statucie uczelni lub statutach poszczególnych wydziałów, przyznając w zależności od przypadku, większą wagę zarządzaniu kolegialnemu lub personalnemu, pod warunkiem, że obie formy zostaną zachowane, z uwzględnieniem praktyki uniwersytetów danego kraju, w którym wydział się znajduje lub instytutu zakonnego, do którego należy.

Art 14. Obok rady uniwersytetu (senatu akademickiego) oraz rady wydziału – które winny istnieć wszędzie, niezależnie od ich nazwy - statuty mogą odpowiednio ustanowić inne specjalne rady lub komisje dla zarządzania i promowania dziedzin: naukowej, pedagogicznej, dyscyplinarnej, ekonomicznej itp.

Artykuł 15. § 1. Zgodnie z Konstytucją, rektor stoi na czele uniwersytetu; prezydent kieruje instytutem lub wydziałem *sui iuris*; dziekan stoi na czele wydziału należącego do uniwersytetu; dyrektor stoi na czele instytutu akademickiego agregowanego lub inkorporowanego.

§2. W statucie należy określić czas trwania urzędu oraz sposób powoływania nań i liczbę kolejnych kadencji, w których możliwe jest jego pełnienie.

Art. 16. Do kompetencji rektora lub prezydenta należy:

1° kierowanie, promowanie i koordynowanie całej działalności wspólnoty akademickiej;

2° reprezentowanie uniwersytetu, instytutu lub wydziału *sui iuris*;

3° zwoływanie rad uniwersytetu, instytutu lub wydziału *sui iuris* i przewodniczenie im zgodnie z przepisami statutu;

4° nadzorowanie administracji gospodarczej;

5° informowanie wielkiego kanclerza o najważniejszych kwestiach;

6° czuwanie, aby co roku były aktualizowane w formie elektronicznej dane instytucji obecne w bazie danych Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej.

Art. 17. Do dziekana wydziału należy:

- 1° promowanie i koordynowanie całej działalności wydziału, w szczególności w odniesieniu do studiów, oraz zaspokajanie w porę jego potrzeb;
- 2° zwoływanie rady wydziału i przewodniczenie jej;
- 3° przyjmowanie lub usuwanie studentów zgodnie ze statutem, w imieniu rektora;
- 4° informowanie rektora o tym, co zostało dokonane lub zaproponowane przez wydział;
- 5° wykonywanie tego, co ustaliły władze wyższe;
- 6° aktualizowanie przynajmniej raz w roku danych instytucji obecnych w bazie danych Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej.

Tytuł III

Wykładowcy

(konst. ap., art. 22-30)

Art. 18. § 1. Wykładowcami należącymi na stałe do wydziału są przede wszystkim ci, którzy zostali do niego w pełni i definitywnie przyjęci i zwykli nazywać się zwyczajnymi; zbliżeni do nich są nadzwyczajni. W razie potrzeby mogą być również inni, zgodnie z praktyką uniwersytecką.

§2. Wydziały muszą mieć minimalną liczbę wykładowców stałych: 12 dla wydziału teologii (i ewentualnie co najmniej 3 z wymaganymi kwalifikacjami filozoficznymi: patrz *Zarządzenia*, art. 57), 7 dla wydziału filozofii i 5 dla wydziału prawa kanonicznego. Ponadto 5 lub 4 w wyższych instytutach nauk religijnych, w zależności od tego, czy instytut ma pierwszy i drugi cykl, czy tylko pierwszy. Pozostałe wydziały muszą mieć co najmniej 5 wykładowców stałych.

§3. Poza wykładowcami stałymi, zwykle są również inni, noszący różne nazwy, przede wszystkim zapraszani z innych wydziałów.

§4. Dla realizacji pewnych zadań akademickich korzystna jest także obecność asystentów, którzy muszą posiadać odpowiedni tytuł.

Art. 19. § 1. Przez odpowiedni doktorat należy rozumieć ten, który dotyczy dyscypliny, która ma być nauczana.

§2. Na wydziałach teologii i prawa kanonicznego, gdy chodzi o dyscyplinę świętą lub z nią związaną, zwykle wymagany jest doktorat kanoniczny; jeżeli doktorat nie jest kanoniczny,

wymagany jest przynajmniej kanoniczny licencjat.

§3. Na pozostałych wydziałach, jeżeli wykładowca nie posiada ani doktoratu kanonicznego, ani licencjatu kanonicznego, może zostać zaliczony do grona wykładowców stałych jedynie pod warunkiem, że jego formacja jest zgodna z tożsamością wydziału kościelnego. Oceniając kandydatów do nauczania, należy uwzględnić, poza niezbędną kompetencją w przydzielonej im materii, także zgodność i oddanie w ich publikacjach oraz działalności dydaktycznej prawdzie przekazywanej przez wiarę.

Artykuł 20. § 1. Wykładowcom należącym do innych Kościołów i wspólnot kościelnych, przyjętym zgodnie z przepisami właściwej władzy kościelnej (por. Papińska Rada do spraw Popierania Jedności Chrześcijan, *Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu*, n. 191 nn: AAS 85 [1993], 1107 nn), zezwolenie na nauczanie jest wydawane przez wielkiego kanclerza.

§2. Wykładowcy należący do innych Kościołów i wspólnot kościelnych nie mogą nauczać przedmiotów dotyczących doktryny w pierwszym cyklu, ale mogą uczyć innych dyscyplin (por. *tamże*, n. 192: AAS 85 [1993], s. 1107-1108]. W drugim cyklu mogą zostać powołani w charakterze wykładowców zaproszonych (por. *tamże*, nr 195: AAS 85 [1993], s. 1109).

Art. 21. § 1. Statuty winny ustalić, kiedy zostaje nadany urząd stały, w związku z udzieleniem *nihil obstat*, które należy uzyskać na podstawie art. 27 Konstytucji.

§2. *Nihil obstat* Stolicy Apostolskiej jest deklaracją, że zgodnie z Konstytucją i statutami partykularnymi nie ma przeszkody dla proponowanej nominacji, ale samo w sobie nie daje prawa do nauczania. Jeżeli pojawi się jakaś przeszkoda, trzeba o niej poinformować wielkiego kanclerza, który wysłucha w tej sprawie wykładowcę.

§3. Jeżeli szczególne okoliczności czasu lub miejsca uniemożliwiają zwrócenie się do Stolicy Apostolskiej o *nihil obstat*, wielki kanclerz winien skontaktować się z Kongregacją ds. Edukacji Katolickiej w celu znalezienia odpowiedniego rozwiązania.

§4. Wydziały, które podlegają szczególnemu reżimowi konkordatowemu, kierują się ustanowionymi w nim przepisami i, jeżeli takie istnieją, przepisami partykularnymi wydanymi przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej.

Art. 22. W statucie winien zostać określony okres niezbędny do uzyskania awansu, który musi wynosić co najmniej trzy lata.

Art. 23. § 1. Wykładowcy, przede wszystkim stali, winni podejmować wysiłek wzajemnej współpracy. Zaleca się także współpracę z wykładowcami innych wydziałów, zwłaszcza w

zakresie dyscyplin pokrewnych lub wzajemnie powiązanych.

§2. Nie można w tym samym czasie być wykładowcą stałym na więcej niż jednym wydziale.

Art. 24. § 1. W statucie należy starannie określić sposób postępowania w przypadku zawieszenia lub odwołania wykładowcy, w szczególności z powodów dotyczących doktryny.

§2. Należy przede wszystkim próbować uregulować sprawę bezpośrednio między rektorem, prezydentem lub dziekanem a samym wykładowcą. Jeżeli nie zostanie osiągnięte porozumienie, sprawa jest odpowiednio rozpatrywana przez właściwą radę lub komisję, tak by pierwsze badanie sprawy zostało przeprowadzone na uniwersytecie lub na wydziale. Jeśli to nie wystarczy, sprawa zostaje skierowana do wielkiego kanclerza, który wspólnie z ekspertami z uniwersytetu lub wydziału albo spoza nich, winien zbadać kwestię sporną, by zapewnić jej rozwiązanie we właściwy sposób. Zawsze należy zapewnić wykładowcy prawo do poznania przedmiotu sprawy i dowodów, a także do złożenia wyjaśnień i obrony swoich racji. Pozostaje jednakże prawo do odwołania się do Stolicy Apostolskiej w celu ostatecznego rozstrzygnięcia (por. kan. 1732-1739 KPK; kan. 996-1006 KKKW; kan. 1445, § 2 KPK; Jan Paweł II, Konst. ap. *Pastor bonus*, art. 123: AAS 80 [1988], s. 891-892).

§3. Jednakże w poważniejszych lub bardziej naglących przypadkach, w celu ochrony dobra studentów i wiernych, wielki kanclerz winien tymczasowo zawiesić wykładowcę aż do zakończenia procedury zwyczajnej.

Art. 25. Duchowni diecezjalni i zakonnicy oraz zrównani z nimi w prawie, aby zostać wykładowcami na wydziale i na nim pozostawać, muszą mieć zgodę swego ordynariusza, hierarchy lub przełożonego, uzyskaną zgodnie z przepisami ustanowionymi w tym zakresie przez kompetentną władzę kościelną.

Tytuł IV

Studenci

(konst. ap., art. 31-35)

Art. 26. § 1. Zaświadczeniem wydanym zgodnie z prawem, przewidzianym w art. 31 Konstytucji:

1° o życiu moralnym, dla duchownych, seminarzystów i osób konsekrowanych, jest zaświadczenie wydane przez własnego ordynariusza lub hierarchę, przełożonego lub ich delegata, dla innych – wydane przez jakiegokolwiek duchownego;

2° o wcześniejszych studiach, jest dyplom akademicki wymagany zgodnie z art. 32 Konstytucji.

§2. Ponieważ w różnych krajach różni się między sobą wykształcenie wymagane do wstąpienia na

uniwersytet, wydział ma prawo i obowiązek zbadać, czy z dokumentacji wynika, że kandydat skutecznie zaliczył wszystkie dyscypliny uznane przez wydział za niezbędne.

§3. Na wydziałach nauk świętych wymagana jest odpowiednia znajomość języka łacińskiego, aby studenci mogli zrozumieć i wykorzystać źródła tych nauk oraz dokumenty Kościoła (por. *Optatam totius*, 13: AAS 58 [1966], s. 721; Paulus VI, *Romani Sermonis*: AAS 68 [1976], s. 481 nn).

§4. Jeżeli jakaś dyscyplina nie była nauczana lub była nauczana niewystarczająco, wydział winien wymagać, aby brakujące studia zostały uzupełnione w odpowiednim czasie i zostały sprawdzone egzaminem.

Art. 27. Oprócz studentów zwyczajnych, czyli tych, którzy dążą do uzyskania stopni akademickich, mogą być również dopuszczeni do uczestnictwa w zajęciach, zgodnie z zasadami określonymi w statucie, także studenci nadzwyczajni.

Art. 28. Przejście studenta z jednego wydziału na inny może mieć miejsce jedynie na początku roku akademickiego lub semestru, po dokładnym zbadaniu jego sytuacji akademickiej i dyscyplinarnej, tak by do uzyskania stopnia akademickiego nie został dopuszczony nikt, kto nie spełnił wszystkiego, co jest do osiągnięcia tego stopnia wymagane przez statut i program studiów.

Art. 29. Przy określaniu przepisów dotyczących zawieszenia lub usunięcia studenta z wydziału, należy w pełni zachować jego prawo do obrony.

Tytuł V

Urzednicy oraz pracownicy administracji i obslugi

(konst. ap., art. 36)

Tytuł VI

Program studiów

(konst. ap., art. 37-44)

Art. 30. Program studiów wymaga zatwierdzenia przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej (por. kan. 816 § 2 KPK: kan. 650 KKKW).

Art. 31. Program studiów na poszczególnych wydziałach musi ustalić, które dyscypliny (główne i pomocnicze) są obowiązkowe, a zatem, w których muszą uczestniczyć wszyscy, a które są dobrowolne czyli opcjonalne.

Art. 32. Podobnie w programie studiów należy ustalić ćwiczenia i seminaria, na których studenci

muszą być nie tylko obecni, ale także aktywnie brać w nich udział, współpracując z kolegami i przygotowując własne pisemne opracowania.

Art. 33. § 1. Wykłady i ćwiczenia winny być odpowiednio rozłożone, tak by istotnie promowały studium własne i pracę osobistą pod kierunkiem wykładowców.

§2. Część kursów może być realizowana w formie kształcenia na odległość, jeżeli program studiów zatwierdzony przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej to przewiduje i określa warunki, w szczególności dotyczące egzaminów.

Art. 34. § 1. Statuty lub regulaminy uniwersytetu lub wydziału winny określić również sposób, w jaki egzaminatorzy powinni wyrażać swoją ocenę na temat kandydatów.

§2. W ostatecznej ocenie kandydatów na poszczególne stopnie akademickie należy uwzględnić wszystkie wyniki uzyskane w różnych sprawdzianach danego cyklu, zarówno pisemnych, jak i ustnych.

§3. Na egzaminy do uzyskania stopni, w szczególności doktoratu, pożądane jest również zaproszenie wykładowców zewnętrznych.

Tytuł VII

Stopnie akademickie i inne tytuły

(konst. ap., art. 45-52)

Art. 35. Na uniwersytetach lub wydziałach kościelnych, kanonicznie erygowanych lub zatwierdzonych, stopnie akademickie nadawane są powagą Stolicy Apostolskiej.

Art. 36. § 1. Statuty winny ustanowić niezbędne warunki do przygotowania rozprawy doktorskiej oraz zasady jej publicznej obrony i publikacji.

§2. Dopuszczalna jest publikacja rozprawy w formie elektronicznej, jeżeli przewiduje to program studiów i określa jej warunki tak, by zapewnić do niej stały dostęp.

Art. 37. Jeden egzemplarz opublikowanych dysertacji w wersji papierowej należy przesłać do Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej. Zaleca się, aby wysłać egzemplarz również do wydziałów kościelnych, tych przynajmniej we własnym kraju, które zajmują się tymi samymi naukami.

Art. 38. Urzędowe dokumenty dotyczące nadania stopni akademickich winny być podpisane przez władze akademickie, zgodnie ze statutami, a także przez sekretarza uniwersytetu lub wydziału, oraz winny być opatrzone odpowiednią pieczęcią.

Art. 39. W krajach, w których wymagają tego konwencje międzynarodowe zawarte przez Stolicę Apostolską oraz w instytucjach, których władze akademickie uznają to za stosowne, do urzędowego dokumentu z nadaniem stopnia akademickiego dołącza się dokument zawierający dodatkowe informacje na temat przebiegu studiów (np. *suplement do dyplomu*).

Art. 40. Nie wolno przyznać doktoratu *honoris causa* bez zgody wielkiego kanclerza, który musi najpierw uzyskać *nihil obstat* od Stolicy Apostolskiej i uzyskać opinię rady uniwersytetu lub wydziału.

Art. 41. Aby wydział, oprócz stopni akademickich nadawanych powagą Stolicy Apostolskiej, mógł nadawać inne tytuły, konieczne jest:

1° aby Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej wydała *nihil obstat* na nadanie odpowiedniego tytułu;

2° aby odpowiedni program studiów określił charakter tytułu, wyraźnie wskazując, że nie jest to stopień akademicki przyznawany powagą Stolicy Apostolskiej;

3° aby sam dyplom zawierał oświadczenie, że tytuł nie jest nadawany powagą Stolicy Świętej.

Tytuł VIII

Sprawy dydaktyczne

(konst. ap., art. 53-56)

Art. 42. Uniwersytet lub wydział musi mieć rzeczywiście funkcjonalne i wyposażone sale, dostosowane do wykładanych dyscyplin i odpowiadające liczbie studentów.

Art. 43. Winna być do dyspozycji podręczna biblioteka z głównymi dziełami niezbędnymi do pracy naukowej zarówno wykładowców, jak i studentów.

Art. 44. Należy ustanowić przepisy dotyczące biblioteki, tak by ułatwić dostęp i korzystanie z niej, zwłaszcza wykładowcom i studentom.

Art. 45. Należy popierać współpracę i koordynację pomiędzy bibliotekami tego samego miasta lub kraju.

Tytuł IX

Sprawy ekonomiczne

(konst. ap., art. 57-60)

Art. 46. § 1. Aby zapewnić dobre zarządzanie, władze akademickie winny uzyskiwać, w ustalonym czasie, informacje o sytuacji ekonomicznej, którą winny poddawać okresowej dokładnej kontroli.

§2. Każdego roku rektor lub prezydent winien przekazywać wielkiemu kanclerzowi sprawozdanie o stanie ekonomicznym uniwersytetu lub wydziału.

Art. 47. § 1. W odpowiedni sposób należy zapewnić, aby opłacanie czesnego nie uniemożliwiło dostępu do stopni akademickich studentom obdarzonym zdolnościami intelektualnymi, którzy stwarzają nadzieję, iż w przyszłości okażą się bardzo przydatni Kościołowi.

§2. W związku z tym należy zadbać o to, aby zostały utworzone specjalne subsydia ekonomiczne, kościelne, cywilne lub prywatne, których celem będzie wspieranie studentów.

Tytuł X

Planowanie i współpraca wydziałów

(konst. ap., art. 61-67)

Art. 48. § 1. Do erygowania nowego uniwersytetu lub wydziału konieczne jest:

a) wykazanie konieczności lub prawdziwej przydatności, której nie można zadośćuczynić poprzez afiliację, agregację lub inkorporację;

b) spełnienie niezbędnych warunków, z których najważniejsze to:

1° liczba wykładowców stałych i ich kwalifikacje, zgodnie z charakterem i potrzebami wydziału;

2° odpowiednia liczba studentów;

3° biblioteka i inne pomoce naukowe oraz sale wykładowe;

4° zasoby ekonomiczne rzeczywiście wystarczające dla uniwersytetu lub wydziału;

c) przedstawienie statutów wraz z programem studiów, zgodnych z niniejszą Konstytucją i odpowiednimi Zarządzeniami wykonawczymi.

§2. Kongregacja ds. Edukacji Katolickiej - po wysłuchaniu opinii zarówno konferencji biskupów jak i biskupa diecezjalnego lub eparchialnego, głównie pod względem pastoralnym, jak i ekspertów, zwłaszcza tych z sąsiednich wydziałów, bardziej pod względem naukowym – decyduje o stosowności wszczęcia procedury w celu erygowania nowej uczelni.

Art. 49. Jeżeli zaś chodzi o zatwierdzenie uniwersytetu lub wydziału, konieczne jest, aby:

a) wyrazili zgodę zarówno konferencja biskupów, jak i biskup diecezjalny lub eparchialny;

b) zostały spełnione warunki ustalone w poprzednim art. 48, § 1, b) i c).

Art 50. Warunki dla afiliacji dotyczą przede wszystkim liczby i jakości wykładowców, programu studiów, biblioteki oraz obowiązku wspomagania afiliowanego instytutu przez wydział afiliujący. Dlatego zwykle konieczne jest, aby wydział afiliujący oraz afiliowany instytut znajdowały się w tym samym kraju lub regionie kulturowym.

Art. 51. § 1. Agregacja jest połączeniem z danym wydziałem lub instytutem, które obejmuje tylko pierwszy i drugi cykl, tak by za pośrednictwem wydziału uzyskać odpowiednie stopnie akademickie.

§2. Inkorporacja jest włączeniem do wydziału instytutu, obejmującym drugi lub trzeci albo oba cykle, w celu uzyskania za pośrednictwem wydziału odpowiednich stopni akademickich.

§3. Nie można dokonać agregacji i inkorporacji, jeżeli instytut nie jest odpowiednio wyposażony do osiągnięcia określonych stopni akademickich, tak iż istnieje uzasadniona nadzieja, że dzięki połączeniu z wydziałem można będzie rzeczywiście osiągnąć zamierzony cel.

Art. 52. § 1. Należy popierać współpracę między tymi samymi wydziałami kościelnymi czy to poprzez wymianę wykładowców, czy też wymianę informacji o swojej działalności naukowej, albo też promowanie wspólnych badań dla dobra ludu Bożego.

§2. Należy również promować współpracę z innymi wydziałami, także niekatolickimi, pod warunkiem starannego zachowania swojej tożsamości.

CZĘŚĆ DRUGA PRZEPISY SZCZEGÓŁOWE

Tytuł I

Wydział teologii

(konst. ap., art. 69-76)

Art. 53. Dyscypliny teologiczne winny być nauczane w taki sposób, aby było jasno ukazane ich organiczne powiązanie oraz zostały podkreślone różne aspekty lub wymiary, które wewnętrznie należą do charakteru właściwego nauce świętej, przede wszystkim biblijne, patrystyczne, historyczne, liturgiczne i pastoralne. Studenci winni być następnie doprowadzeni do głębokiego przyswojenia materii i wraz z kształtowaniem syntezy osobistej oraz nabyciem metody badań naukowych, stawali się w ten sposób zdolnymi do odpowiedniego przedstawienia świętej doktryny.

Art. 54. W nauczaniu należy zachowywać przepisy zawarte w dokumentach Soboru

Watykańskiego II (por. zwłaszcza Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum* AAS 58 [1966], s. 817 nn; Dekret o formacji kapłańskiej *Optatam totius* AAS 58 [1966] s. 713 nn), jak również w ostatnich dokumentach Stolicy Apostolskiej (por. zwłaszcza Paweł VI, *Lumen Ecclesiae de S. Thoma Akwinu*, do O. Wincenta de Couesnongle, O.P., 20 listopada 1974 r. AAS 66 [1974] s. 673 nn; *Sacrae Cong. pro Institutione Catholica Litteras: De institutione Theologica* [22 lutego 1976]; *De institutione canonistica* [1 marca 1975]; *De institutione philosophica* [20 stycznia 1972], *De institutione liturgica* [3 giu.1979]; *De institutione in mediis communicationis* [19 marca 1986]; *De institutione in doctrina sociali Ecclesiae* [30 grudnia 1988]; *De Patrum Ecclesiae studio* [10 listopada 1989].; *De institutione circa matrimonium et familiam* [19 marca 1995]), na ile dotczą one także studiów akademickich.

Art. 55. Dyscyplinami obowiązkowymi są:

1° W pierwszym cyklu:

a) - Dyscypliny filozoficzne wymagane dla teologii. Są to przede wszystkim filozofia systematyczna i historia filozofii (starożytnej, średniowiecznej, nowożytnej, współczesnej). Nauczanie systematyczne, oprócz wstępu ogólnego, powinno obejmować główne części filozofii: 1) metafizykę (rozumianą jako filozofia bytu i teologia naturalna), 2) filozofię przyrody 3) filozofię człowieka, 4) filozofię moralną i polityczną, 5) logikę i filozofię poznania.

- Oprócz nauk o człowieku, dyscypliny ściśle filozoficzne (por. *Zarządzenia*, art. 66, 1° a.) powinny stanowić co najmniej 60% z liczby punktów w pierwszych dwóch latach. Co roku należy przewidzieć odpowiednią liczbę punktów dla roku studiów uniwersyteckich w pełnym wymiarze godzin.

- Jest bardzo pożądane, aby kursy filozofii były zgrupowane na pierwszych dwóch latach formacji filozoficzno-teologicznej. Te studia filozofii, odbywane w perspektywie studiów teologicznych, w ciągu owego dwuletniego okresu mają łączyć się z kursami wprowadzającymi do teologii.

b) Dyscypliny teologiczne, a mianowicie:

- Pismo Święte: wprowadzenie i egzegeza;

- teologia fundamentalna, uwzględniająca także zagadnienia dotyczące ekumenizmu, religii niechrześcijańskich i ateizmu, a także innych nurtów współczesnej kultury;

- teologia dogmatyczna;

- teologia moralna i teologia duchowości;

- teologia pastoralna;
- liturgika;
- historia Kościoła, patrologia i archeologia;
- prawo kanoniczne.

c) Dyscypliny pomocnicze, mianowicie niektóre nauki o człowieku i, oprócz łaciny, języki biblijne, w takim wymiarze, na ile są one wymagane do kolejnych cykli.

2° W drugim cyklu:

Dyscypliny szczegółowe wprowadzone do różnych sekcji stosownie do rozmaitych specjalności, z własnymi ćwiczeniami i seminariami, w tym pisemna dysertacja.

3° W trzecim cyklu:

Program studiów wydziału winien ustalić, czy i jakie dyscypliny szczegółowe mają być nauczane, wraz z odpowiednimi ćwiczeniami i seminariami, oraz jakie języki starożytne i współczesne student musi być w stanie zrozumieć, aby mógł przygotować rozprawę.

Art. 56. W pięcioleciu podstawowym pierwszego cyklu należy starannie troszczyć się, aby wszystkie dyscypliny były wykładane w takim porządku, zakresie i przy zastosowaniu właściwej metody, aby studenci otrzymali w sposób harmonijny i skuteczny solidną, systematyczną i kompletną formację w dziedzinie teologii, dzięki której staną się zdolni albo do kontynuowania studiów wyższych drugiego cyklu, albo do odpowiedniego wykonywania określonych zadań kościelnych.

Art. 57. Wykładowców uczących filozofii powinno być co najmniej trzech, posiadających wymagane tytuły w zakresie filozofii (por. *Zarządzenia*, art. 19 i 67, 2). Winni być wykładowcami stałymi, to znaczy oddawać się wyłącznie nauczaniu filozofii i prowadzeniu badań w tej dziedzinie.

Art. 58. Poza egzaminami lub równoważnymi sprawdzianami dla każdej dyscypliny, na zakończenie pierwszego i drugiego cyklu należy przeprowadzić egzamin całościowy lub równorzędny sprawdzian, poprzez który student udowodni, że w pełni uzyskał formację naukową wymaganą w odpowiednim cyklu.

Art. 59. Zadaniem wydziału jest określenie, na jakich warunkach studenci, którzy należycie zrealizowali program studiów filozoficznych i teologicznych w wyższym seminarium lub w innym zatwierdzonym instytucie studiów wyższych, mogą być dopuszczeni do drugiego cyklu, biorąc

starannie pod uwagę ukończone już studia i, w zależności od przypadku, nakazując także specjalne kursy i egzaminy.

Tytuł II
Wydział prawa kanonicznego
(konst. ap., art. 77-80)

Art. 60. Na wydziale prawa kanonicznego, łacińskiego lub wschodniego, należy zadbać o naukowe przedłożenie zarówno historii i tekstów ustaw kościelnych, jak również ich uzasadnienia i wzajemnych powiązań, a także ich podstaw teologicznych.

Art. 61. Przedmiotami obowiązkowymi są:

1° w pierwszym cyklu:

a) elementy filozofii: antropologia filozoficzna, metafizyka, etyka;

b) elementy teologii: wprowadzenie do Pisma Świętego; teologia fundamentalna: Objawienie Boże, jego przekaz i wiarygodność; Teologia trynitarna; chrystologia; traktat o łasce; w szczególności sposób eklezjologia, teologia sakramentalna ogólna i szczegółowa, teologia moralna fundamentalna i szczegółowa;

c) ogólne instytucje prawa kanonicznego;

d) język łaciński.

2° w drugim cyklu:

a) wszystkie części Kodeksu Prawa Kanonicznego lub Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich oraz inne obowiązujące przepisy;

b) dyscypliny powiązane: teologia prawa kanonicznego; filozofia prawa; instytucje prawa rzymskiego; elementy prawa cywilnego; historia instytucji kanonicznych; historia źródeł prawa kanonicznego; relacje między Kościołem a społecznością świecką; kanoniczna praktyka administracyjna i sądowa;

c) wprowadzenie do Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich dla studentów wydziału prawa kanonicznego łacińskiego; wprowadzenie do Kodeksu Prawa Kanonicznego dla studentów wydziału prawa kanonicznego wschodniego;

d) język łaciński;

e) wykłady fakultatywne, ćwiczenia i seminaria określone przez każdy wydział.

3° w trzecim cyklu:

a) łacina kanoniczna;

b) wykłady fakultatywne lub ćwiczenia określone przez każdy wydział.

Art. 62. § 1. Bezpośrednio do drugiego cyklu mogą być dopuszczeni studenci, którzy zrealizowali program nauczania filozoficzno-teologiczny w wyższym seminarium lub na wydziale teologicznym, chyba że dziekan uzna za konieczne lub właściwe zażądanie wcześniejszego kursu języka łacińskiego lub ogólnych instytucji prawa kanonicznego.

Ci, którzy udowodnią, że już studiowali niektóre przedmioty pierwszego cyklu na odpowiednim wydziale lub instytucie uniwersyteckim, mogą być z nich zwolnieni.

§2. Osoby posiadające stopień naukowy w zakresie prawa świeckiego mogą być zwolnione z niektórych przedmiotów drugiego cyklu (takich jak prawo rzymskie i prawo cywilne), ale nie mogą być zwolnione z trzyletniego cyklu licencjackiego.

§3. Po ukończeniu drugiego cyklu studenci muszą znać język łaciński w sposób umożliwiający dobre zrozumienie Kodeksu Prawa Kanonicznego i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, a także innych dokumentów kanonicznych; w trzecim cyklu, poza językiem łacińskim, aby mogli prawidłowo interpretować źródła prawa, także inne języki niezbędne do przygotowania dysertacji.

Art. 63. Oprócz egzaminów lub równoważnych sprawdzianów w poszczególnych dyscyplinach, pod koniec drugiego cyklu winien odbyć się egzamin całościowy lub sprawdzian równorzędny, który ma wykazać, że student w pełni uzyskał formację naukową wymaganą na drugim cyklu.

Tytuł III

Wydział filozofii

(konst. ap., art. 81-84)

Art. 64. § 1. Badania i nauczanie filozofii na kościelnym wydziale filozofii muszą być zakorzenione „na wiecznie żywym dziedzictwie filozoficznym” (kan. 251 KPK i Sobór Watykański II, Dekret o formacji kapłańskiej *Optatam totius*, 15), które rozwinęło się na przestrzeni dziejów, ze szczególnym uwzględnieniem dzieła św. Tomasza z Akwinu. Jednocześnie filozofia nauczana na wydziale kościelnym musi być otwarta na wkład, jaki dostarczały i nadal wnoszą najnowsze badania. Należy podkreślić wymiar mądrościowy i metafizyczny filozofii.

§2. W pierwszym cyklu filozofia musi być nauczana w taki sposób, aby studenci, którzy otrzymują

bakalaureat, osiągnęli solidną i spójną syntezę doktrynalną, nauczyli się badać i oceniać różne systemy filozoficzne i stopniowo osiągnęli zdolność do osobistej refleksji filozoficznej.

§3. Jeśli studenci pierwszego cyklu studiów teologicznych uczęszczają na zajęcia pierwszego cyklu wydziału filozofii, należy czuwać, by zachowano specyfikę treści i celu każdej drogi kształcenia. Na zakończenie kształcenia filozoficznego tego rodzaju nie nadaje się stopnia akademickiego z filozofii (patrz *VG*, art. 74 a), ale studenci mogą domagać się świadectwa potwierdzającego udział w wykładach i uzyskane punkty.

§4. Formacja uzyskana na pierwszym cyklu może być doskonalona w następnym cyklu rozpoczętej specjalizacji poprzez większą koncentrację na pewnej części filozofii i większym zaangażowaniu studenta w refleksję filozoficzną.

§5. Należy dokonać wyraźnego rozróżnienia między studiami odbywanymi na kościelnych wydziałach filozofii a kursem filozoficznym stanowiącym integralną część studiów na wydziale teologii lub w wyższym seminarium. W instytucji, w której jest zarówno kościelny wydział filozofii, jak i wydział teologii, jeśli zajęcia z filozofii, stanowiące część pierwszego cyklu pięcioletniego kursu teologii, są realizowane na wydziale filozofii, organem, który decyduje o programie, jest dziekan wydziału teologii, respektując obowiązujące prawo i doceniając ścisłą współpracę z wydziałem filozofii.

Art. 65. W nauczaniu filozofii należy przestrzegać dotyczących go przepisów, które są zawarte w dokumentach Soboru Watykańskiego II (por. szczególnie *Optatam totius*, AAS 58 [1966], s. 713 nn; *Gravissimum educationis*: AAS 58 [1966], s. 728 nn), jak również w późniejszych dokumentach Stolicy Apostolskiej (por. szczególnie Paulus VI, *Lumen Ecclesiae de S. Thoma Aquinate*, 20 listopada 1974 r., AAS 66 [1974], s. 673 nn.; Sacrae Congr. pro Institutione Catholica, *Litteras de institutione philosophica* [20 stycznia 1972], Jan Paweł II, Enc. *Fides et ratio*, AAS 91 [1999], s. 5 nn; Tenże, Enc. *Veritatis splendor*, AAS 85 [1993], s. 1133 nn), na ile odnoszą się również do studiów akademickich.

Art. 66. Dyscyplinami nauczanymi w różnych cyklach są:

1° W pierwszym cyklu:

a) Podstawowe przedmioty obowiązkowe:

- Ogólne wprowadzenie, którego celem będzie przede wszystkim ukazanie wymiaru mądrościowego filozofii.

- Główne dziedziny filozoficzne: 1) metafizyka (rozumiana jako filozofia bytu i teologia naturalna), 2) filozofia przyrody, 3) filozofia człowieka, 4) filozofia moralna i polityczna, 5) logika i filozofia

poznania. Biorąc pod uwagę szczególne znaczenie metafizyki, tej dyscyplinie musi odpowiadać odpowiednia liczba punktów.

- Historia filozofii: starożytnej, średniowiecznej, nowożytnej i współczesnej. Dokładnej analizie nurtów, które miały największy wpływ, będzie towarzyszyć, o ile to możliwe, lektura tekstów najbardziej znaczących autorów. Do tego, w zależności od potrzeb, dołączyć należy studium filozofii lokalnych.

Podstawowe przedmioty obowiązkowe muszą stanowić co najmniej 60% i nie przekraczać 70% liczby punktów w pierwszym cyklu.

b) Przedmioty obowiązkowe uzupełniające:

- Studium relacji między rozumem a wiarą chrześcijańską, czyli między filozofią a teologią, z systematycznego i historycznego punktu widzenia, zważając, by zabezpieczyć zarówno autonomię tych obszarów, jak i ich wzajemny związek.

- Język łaciński, na tyle, aby zrozumieć dzieła filozoficzne (zwłaszcza autorów chrześcijańskich) napisanych w tym języku. Taka znajomość łaciny musi zostać sprawdzona w ciągu pierwszych dwóch lat.

- Współczesny język inny niż język ojczysty, którego znajomość musi zostać sprawdzona przed końcem trzeciego roku.

- Wprowadzenie do metodologii badań i pracy naukowej, które służy również jako wprowadzenie do stosowania narzędzi badawczych i praktyki argumentacji.

c) Opcjonalne przedmioty uzupełniające:

- Elementy literatury i sztuki.

- Elementy niektórych nauk o człowieku lub pewnych nauk przyrodniczych (np. psychologii, socjologii, historii, biologii, fizyki). Należy szczególnie czuwać, aby zaistniało powiązanie między naukami a filozofią.

- Inna opcjonalna dyscyplina filozoficzna: na przykład filozofia nauki, filozofia kultury, filozofia sztuki, filozofia techniki, filozofia języka, filozofia prawa, filozofia religii.

2° W drugim cyklu:

- Pewne dyscypliny specjalistyczne, które będą odpowiednio rozmieszczone w różnych sekcjach

według różnych specjalności, z własnymi ćwiczeniami i seminariami, łącznie ze specjalną pracą pisemną.

- Nauka lub pogłębianie znajomości starożytnego języka greckiego lub drugiego języka współczesnego, oprócz wymaganego w pierwszym cyklu lub pogłębienie tego ostatniego.

3° W trzecim cyklu:

Program studiów na wydziale określi, czy i jakie dyscypliny powinny być studiowane, ze swymi ćwiczeniami i seminariami. Konieczne będzie nauczanie się dodatkowego języka lub pogłębienie jednego z języków studiowanych już wcześniej.

Art. 67. § 1. Wydział musi zaangażować w sposób stały co najmniej siedmiu odpowiednio wykwalifikowanych wykładowców, aby mogli zapewnić nauczanie każdego z podstawowych przedmiotów obowiązkowych (por. *Zarządzenia*, art. 66, 1; 48, § 1, b).

W szczególności, pierwszy cykl musi mieć co najmniej pięciu wykładowców stałych: jednego w dziedzinie metafizyki, jednego w zakresie filozofii przyrody, jednego w dziedzinie filozofii człowieka, jednego w dziedzinie filozofii moralnej i politycznej, jednego w dziedzinie logiki i filozofii poznania.

Odnosnie do pozostałych przedmiotów, obowiązkowych i opcjonalnych, wydział może poprosić o pomoc innych wykładowców.

§2. Wykładowca jest uprawniony do nauczania w instytucji kościelnej, jeśli uzyskał wymagane stopnie akademickie na kościelnym wydziale filozofii (por. *Zarządzenia*, art. 19).

§3. Jeżeli wykładowca nie jest w posiadaniu ani doktoratu kanonicznego, ani licencjatu kanonicznego, będzie mógł zostać zaliczony jako wykładowca stały jedynie pod warunkiem, że jego formacja filozoficzna pod względem treści i metody jest zgodna z tą, jaka jest przedstawiana na wydziale kościelnym. Oceniając kandydatów do nauczania na kościelnym wydziale filozoficznym, należy wziąć pod uwagę: niezbędne kompetencje w przypisanym im przedmiocie; stosowną otwartość na całość wiedzy; akceptację w ich publikacjach i działalności dydaktycznej prawdy nauczanej przez wiarę; odpowiednio pogłębioną znajomość harmonijnego związku między wiarą a rozumem.

§4. Należy zapewnić, by na kościelnym wydziale filozofii większość wykładowców stałych zawsze stanowili ci, którzy posiadają kościelny doktorat w dziedzinie filozofii lub licencjat kościelny w jednej z nauk świętych wraz z doktoratem z filozofii uzyskanym na uniwersytecie niekościelnym.

Art. 68. Ogólnie rzecz biorąc, aby student mógł zostać przyjęty na drugi cykl filozofii, konieczne

jest, by otrzymał bakalaureat kościelny w dziedzinie filozofii.

Jeżeli student ukończył studia filozoficzne na niekościelnym wydziale filozoficznym, na uniwersytecie katolickim lub w innym instytucie studiów wyższych, może być dopuszczony do drugiego cyklu, udowodniwszy poprzez odpowiedni egzamin, że jego przygotowanie jest jednakowe z uzyskiwanym na kościelnym wydziale filozofii oraz uzupełnił ewentualne braki w odniesieniu do lat i planu studiów przewidzianych dla pierwszego cyklu na podstawie obecnych *Zarządzeń*. Wybór zajęć powinien sprzyjać syntezie nauczanych przedmiotów (por. *VG*, art. 82, a). Po zakończeniu tych studiów uzupełniających student zostanie przyjęty na drugi cykl, nie otrzymując bakalaureatu kościelnego w dziedzinie filozofii.

Art. 69. § 1. W związku z reformą pierwszego trzyletniego cyklu studiów kościelnych filozofii, który kończy się bakalaureatem z filozofii, afiliacja filozoficzna musi być zgodna z tym, co zostało zarządzone dla pierwszego cyklu, w odniesieniu do liczby lat i programu studiów (por. *Zarządzenia*, art. 66, 1°); wykładowców stałych w afiliowanym instytucie filozoficznym musi być co najmniej pięciu, z wymaganymi kwalifikacjami (por. *Zarządzenia*, art. 67).

§2. Biorąc pod uwagę reformę drugiego cyklu dwóch lat kościelnych studiów filozoficznych, które kończy się licencjatem w dziedzinie filozofii, agregacja filozoficzna musi być zgodna z tym, co zostało zarządzone dla pierwszego i drugiego cyklu, w odniesieniu do liczby lat i programu studiów (zob. *VG*, art. 74 a i b, art. 66); wykładowców stałych w agregowanym instytucie filozoficznym musi być co najmniej sześciu, z wymaganymi kwalifikacjami (por. *Zarządzenia*, art. 67).

§3. Biorąc pod uwagę reformę programu kursu filozofii zawartą w pierwszym cyklu filozoficzno-teologicznym, kończącym się bakalaureatem w dziedzinie teologii, formacja filozoficzna instytutu afiliowanego w dziedzinie teologii musi być zgodna z tym, co zostało zarządzone odnośnie do programu studiów (por. *Zarządzenia*, art. 55, 1°); wykładowców stałych filozofii musi być co najmniej dwóch.

Tytuł IV

Inne wydziały

(konst. ap., art. 85-87)

Art. 70. Aby osiągnąć cele określone w art. 85 Konstytucji, są już ustanowione i upoważnione do nadawania stopni akademickich powagą Stolicy Apostolskiej, następujące wydziały lub instytuty *ad instar facultatis*:

- archeologia chrześcijańska;
- bioetyka;
- komunikacja społeczna;

- prawo;
- literatura chrześcijańska i klasyczna;
- liturgia;
- misjologia;
- muzyka sakralna;
- starożytny Wschód;
- psychologia;
- nauki wychowawcze;
- nauki religijne;
- nauki społeczne;
- duchowość;
- historia Kościoła;
- studia arabskie i islamskie;
- studia biblijne;
- orientalistyka,
- studia nad małżeństwem i rodziną.

Jego Świątobliwość Papież FRANCISZEK zatwierdził i nakazał opublikować wszystkie i poszczególne normy wykonawcze, niezależnie od wszelkich przepisów przeciwnych.

Rzym, w siedzibie Kongregacji ds. Edukacji Katolickiej, 27 grudnia 2017 r., w święto św. Jana, Apostoła i Ewangelisty.

Giuseppe kard. VERSALDI

Prefekt

Angelo Vincenzo ZANI

Abp. tyt. Volturmo, Sekretarz

ZAŁĄCZNIK I

do art. 7 Zarządzeń wykonawczych

Przepisy dotyczące sporządzenia statutów uniwersytetu lub wydziału

Biorąc pod uwagę to, co zawarte jest w Konstytucji Apostolskiej i w załączonych Zarządzeniach wykonawczych oraz pozostawiając własnym regulacjom wewnętrznym to, co jest bardziej

charakterystyczne i zmienne - statuty uniwersytetu lub wydziału powinny zawierać następujące zagadnienia:

1. Nazwa, charakter i cel uniwersytetu lub wydziału (z krótką historyczną informacją we wstępie).
2. Zarząd - wielki kanclerz; władze akademickie personalne i kolegialne: jakie są ich dokładne zadania; w jaki sposób należy wybrać władze personalne i czas trwania ich funkcji; jaki jest sposób wyboru władz kolegialnych, to znaczy członków rad i jak długo pełnią swoją funkcję.
3. Wykładowcy - jaka powinna być ich minimalna liczba na każdym wydziale; na jakie grupy są podzieleni zarówno wykładowcy stali jak i niestali; jakie wymagania powinni spełniać; w jaki sposób winni być dobierani, mianowani, promowani i odwoływani z ich funkcji, opisując motywy i procedury; ich obowiązki i prawa.
4. Studenci - wymagania dotyczące ich zapisania; powody i procedura ich zawieszenia; ich obowiązki i prawa.
5. Urzędnicy, pracownicy administracyjni i obsługi - ich obowiązki i uprawnienia.
6. Stopnie naukowe - jakie stopnie będą przyznawane na poszczególnych wydziałach i na jakich warunkach; inne tytuły.
7. Środki dydaktyczne i informatyczne - biblioteka: jak zapewnić jej zachowanie i jej powiększenie; inne pomoce naukowe i laboratoria naukowe, jeśli są konieczne.
8. Administracja ekonomiczna – majątek uniwersytetu lub wydziału i jego zarząd; zasady dotyczące wynagradzania władz, wykładowców, urzędników oraz czesnego, a także przyznanych im dotacji finansowych.
9. Relacje z innymi wydziałami, instytucjami itp.

Program studiów

1. Jaki jest na każdym wydziale.
2. Jakie są cykle.
3. Jakie dyscypliny są nauczane: ich obowiązywalność i jaka jest częstotliwość wykładów.
4. Jakie seminaria i ćwiczenia.
5. Jakie egzaminy lub testy równoważne.

6. Ewentualny sposób kształcenia na odległość.

ZAŁĄCZNIK I do art. 70 Zarządzeń wykonawczych

Sektory studiów kościelnych
Zgodnie z obecnym (rok 2020) porządkiem akademickim w Kościele

LISTA

Uwaga: - Obecnie istnieją poszczególne sektory studiów wymienione niżej w kolejności alfabetycznej. Poniżej nich zgrupowane są specjalizacje.

Istniejące specjalizacje można znaleźć w bazie danych instytucji kościelnych studiów wyższych, dostępnym za pośrednictwem strony internetowej www.educatio.va

Ponadto wspomniana baza danych obejmuje wszystkie instytuty studiów wyższych, erygowane lub zatwierdzone przez Kongregację ds. Edukacji Katolickiej w ramach systemu edukacyjnego Stolicy Apostolskiej.

- archeologia chrześcijańska
- bioetyka
- duchowość
- filozofia
- historia Kościoła
- komunikacja społeczna
- literatura chrześcijańska i klasyczna
- liturgia
- misjologia
- muzyka sakralna
- nauki o wychowaniu
- nauki religijne
- nauki społeczne
- orientalistyka
- prawo kanoniczne

- prawo
 - psychologia
 - starożytny Wschód
 - studia arabskie i islamskie
 - studia biblijne
 - studia ekologii integralnej
 - studia judaizmu i relacji żydowsko-chrześcijańskiej
 - studia nad małżeństwem i rodziną
 - studia nauk o pokoju
 - teologia
-

Przypisy:

[1] Por. AUGUSTYN, *Wyznania*, X, 23,33; I, 1,1.

[2] SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konst. duszp. *Gaudium et spes*, 22.

[3] *Sapientia christiana*, Wstęp, III.

[4] *Videomessaggio al Congresso Internazionale di Teologia presso la Pontificia Università Cattolica Argentina "Santa Maria de los Buenos Aires"*, 1-3 września 2015.

[5] N. 14.

[6] Tamże, 16.

[7] Tamże.

[8] Por. tamże.

[9] Tamże, 19.

[10] Tamże, 20.

[11] I.

[12] N. 85.

[13] N. 14.

[14] N. 20.

[15] Enc. *Caritas in veritate*, 42.

[16] Por. tamże, 54; SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmat. *Lumen gentium*, 1.

[17] Enc. *Caritas in veritate*, 33.

[18] Tamże, 30.

[19] Por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, rozdz. 5.

[20] Tamże, 30.

[21] Por. Discorso al V Convegno nazionale della Chiesa italiana, Firenze, 10 listopada 2015.

[22] Por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 55.

[23] Por. Enc. *Laudato si'*, 139.

[24] Tamże, 61.

[25] Por. Tamże, 194.

[26] Tamże, 53; 105.

[27] Tamże, 114.

[28] *Discorso alla Comunità della Pontificia Università Gregoriana e ai Consociati del Pontificio Istituto Biblico e del Pontificio Istituto Orientale*, 10 kwietnia 2014: AAS 106 (2014), 374.

[29] Por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 11: 34 nn; 164-165.

[30] Tamże, 165.

[31] Por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja dogmat. *Lumen gentium*, 1.

[32] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 111.

[33] Por. Bulla ustanawiająca nadzwyczajny Jubileusz Miłosierdzia, *Misericordiae Vultus*, 11 kwietnia 2015.

[34] Por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 87 i 272.

[35] Tamże, 92.

[36] Por. Enc. *Laudato si'*, 49.

[37] Por. Adhort. Apost. *Evangelii gaudium*, rozdz. 4.

[38] PAPIESKA RADA IUSTITIA ET PAX, *Kompendium Nauki Społecznej Kościoła*, 52; por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 178.

[39] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 195.

[40] Enc. *Laudato si'*, 240.

[41] Por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 239.

[42] Enc. *Caritas in veritate*, 4.

[43] Wstęp, III; por. SOBÓR WATYKAŃSKI II, Konstytucja duszp. *Gaudium et spes*, 62.

[44] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 74.

[45] N. 31.

[46] Por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 134.

[47] John Henry Newman, *Idea uniwersytetu*, VII, 6, Warszawa 1990, s. 239.

[48] Por. *Delle cinque piaghe della Santa Chiesa*, red. A. Valle, (Opere di Antonio Rosmini, vol. 56) Città Nuova Ed., Roma 1982, cap. II, passim.

[49] N. 164.

[50] Tamże.

[51] *Videomessaggio al Congresso Internazionale di Teologia presso la Pontificia Università Cattolica Argentina "Santa Maria de los Buenos Aires"*, 1-3 września 2015.

[52] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 236.

[53] JAN PAWEŁ II, List apost. *Novo millennio ineunte*, 6 stycznia 2001), 40; Adhort. apost.

Evangelii gaudium, 116.

[54] *Tamże*

[55] Adhort. ap. *Evangelii gaudium*, 116.

[56] Catechesi, 26 aprile 2006.

[57] Videomessaggio al Congresso Internazionale di Teologia presso la Pontificia Università Cattolica Argentina "Santa Maria de los Buenos Aires", 1-3 września 2015, tutaj w odniesieniu do Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 115.

[58] Lettera al Gran Cancelliere della Pontificia Universidad Católica Argentina nel centesimo anniversario della Facoltà di Teologia, 3 marca 2015.

[59] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 227-228.

[60] Wstęp, III.

[61] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 133.

[62] Por. Enc. *Laudato si'*, 47; por. Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 50.

[63] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 45.

[64] *Tamże*, 132

[65] N. 201

[66] Videomessaggio al Congresso Internazionale di Teologia presso la Pontificia Università Cattolica Argentina "Santa Maria de los Buenos Aires", 1-3 września 2015.

[67] Enc. *Laudato si'*, 202.

[68] Adhort. apost. *Evangelii gaudium*, 278.